ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 79 (1716) | Аўторак, 2 кастрычніка 1962 года | Цана 4 кап.

Калі мы звярнуліся ў бюро рацыяналізацыі і вынаходніцтва Мінскага завода аўтаматычных ліній з пытаннем: каго вы лічыце лепшым рацыяналізатарам завода, нам адказалі:

— Калі ласка, гэта змена лепшага рацыяналізатара завода, майстра змены цэха гідраўлічных насосаў Л. Сядова. У ёй працуе дзевяць чалавек і ўсе яны рацыяналізатары і вынаходнікі. За апошні час калектыў змены падаў 28 рацыяналізатарскіх прапаноў, 25 з якіх укаранёна ў вытворчасць. Рабочым прысвоена званне «Рацыяналізатарская змена завода». Калектыў майстра Л. Сядова змагаецца за званне змены камуністычнай працы, удзельнічае ў спаборніцтве за тэхнічны прагрэс.

Гэты здымак зроблены ў час абмеркавання чарговай рацыяналізатарскай прапановы. Л. Сядоў (справа) і члены змены Л. Пацына, Г. Гейс, В. Зезін, В. Наседкін, Д. Буйніцкі, Я. Рыцько.

Фота Ул. КРУКА.

НОВЫЯ НАРОДНЫЯ

Калегія Міністэрства культуры БССР за дасягнутыя поспехі ў галіне развіцця харавога мастацтва, прысвоіла ганаровае званне народных двум старэйшым харавым калектывам рэспублікі.

Званне Народнай харавой капэлы прысвоена калектыву Лебедзеўскага сельскага Дома культуры Маладзечанскага раёна і званне Народнага хору — калектыву Тураўскага гарадскога Дома культуры Жыткавіцкага раёна.

* * *

Рэдакцыя звязалася па тэлефоне з Тураўскім гарадскім Домам культуры. Дырэктар Дома А. Лузай расказаў:

— Хор быў створаны ў 1946 годзе. З таго часу спевакі не спыняюць сваіх заняткаў і заваявалі [illegible] публікі. [illegible] Ужо дзесяць гадоў харавым гуртком кіруе Мікалай Бяспалы. Ён дамогся таго, што калектыў стаў дружным, зладжаным. Цяпер у ім 62 спевакі. Гэта, у асноўным, калгаснікі мясцовай сельгасарцелі «Новае жыццё» Марыя Радзівіна, Ніна Таргоня, Галя Аскерка, рабочыя гарпромкамбіната Пётр Балбуцкі, Іван Крэса, служачыя [illegible] Валянціна Катлярчук і многія іншыя. [illegible] беларускія народныя песні «А ў полі не палка» (апрацоўка А. Васпалава), «Між Дняпром і Сожам» [illegible] (музыку да песні напісаў кіраўнік хору Бяспалы), многія іншыя творы савецкіх кампазітараў.

З Лебедзеўскага сельскага Дома культуры нам паведамілі: харавая капэла актыўна прапагандуе беларускую народную песню і творы савецкіх кампазітараў. Спевакі ў гэтым годзе далі больш 20 канцэртаў у калгасах [illegible] Леніна, «Светлы шлях», на сцэне Маладзечанскага раённага Дома культуры. [illegible] беларуская народная песня «Зайшло сонца за ваконца», польская песня «Кракавяк», «Слаўся народ Беларусі» на словы А. Астрэйкі. У хоры ўдзельнічае моладзь калгаса «Беларусь», сельская інтэлігенцыя — настаўнікі, урачы. Самадзейныя артысты таксама дзейсна рыхтуюцца да дэкады.

ПРЫСВЯЧАЕЦЦА КУБЕ

У Віцебскім гарадскім Доме культуры адбыўся вечар «Год на Кубе». На ім выступілі былы сакратар сельсавета «Чырвоны маяк» Глыбоцкага раёна, цяпер студэнт Віцебскага ветэрынарнага інстытута Фінаген Латыш, [illegible] калгаса імя Чырвонай Арміі Віцебскага раёна Пётр Чабатар [illegible]. Яны ў ліку іншых савецкіх людзей [illegible] на Кубе і [illegible] кубінскім сябрам свой вопыт.

Пасланцы Віцебшчыны паказалі ўдзельнікам вечара падарункі — нацыянальныя сувеніры, падораныя ім маладзёжнай арганізацыяй. Выступіўшыя падзяліліся сваімі ўражаннямі аб поспехах рэвалюцыі на Кубе, аб вялікіх зменах, якія адбыліся за кароткі час у галіне культуры, сельскагападарчай і прамысловай вытворчасці.

Вечар закончыўся паказам кінафільма, прысвечанага рэвалюцыйнай Кубе.

ДАРАЖЫЦЬ ДОБРЫМ ІМЕМ

КІНАМЕХАНІКІ СТОЛІНСКАГА РАЁНА АБМЯРКОЎВАЮЦЬ АРТЫКУЛ Н. Р. ЗАГЛАДЫ

НЕШТА не памятаюць работнікі кінасеткі Столінскага раёна, каб ішла на іх нарадах такая прынцыповая і цікавая гаворка, якая адбылася на апошнім сходзе. Абмяркоўвалі артыкул знатнай украінскай калгасніцы Н. Р. Заглады. Ён выклікаў гарачы абмен думкамі аб месцы работніка культурнага фронту ў нашым жыцці, аб тым, чым можа быць карысным свайму народу кінамеханік.

Кінасетка раёна ўзброена новай дасканалай тэхнікай. Сёння ў Столінскім раёне працуе 42 кінаўстаноўкі, з іх 38 — на вёсцы. Кінасетка раёна з кожным годам мяняецца: колькасць перасовак скарачаецца, а стацыянарныя кінаўстаноўкі растуць. За чатыры апошнія гады ў сельскіх і калгасных клубах адкрыта 20 кінастацыянараў. У бліжэйшы час будуць абсталяваны стацыянарнай апаратурай яшчэ чатыры калгасныя клубы, будаўніцтва якіх заканчваецца. Такая перабудова кінасеткі дала магчымасць значна павысіць наведванне кіно насельніцтвам.

У кінасетцы раёна працуе звыш ста чалавек, сярод іх 50 кінамеханікаў. Многія з іх сваёй сумленнай працай заваявалі любоў і павагу сярод гледачоў. Сем кінамеханікаў — ударнікі камуністычнай працы. Змагаюцца за гэтае высокае званне 22 механікі, матарысты і работнікі трох кінаўстановак.

Хто ж яны, гэтыя маякі? Вось Іван Казлякоўскі. Гэта культурны чалавек, ён многа чытае. У асабістай бібліятэцы яго каля 400 кніг класікаў рускай літаратуры, савецкіх і беларускіх пісьменнікаў. За добрасумленную працу яму прысвоена ганаровае званне «Лепшы кінамеханік рэспублікі». А нядаўна ў жыцці Івана Казлякоўскага адбылася вялікая падзея — яго прынялі ў рады Камуністычнай партыі.

Вось энергічная, настойлівая, крыху шумлівая Вольга Шаўчук, адна з ветэранаў сельскага экрана ў Столінскім раёне. Раней яна была прыбіральшчыцай у кінатэатры. Пасля авалодала прафесіяй кінамеханіка і заваявала ганаровае званне ўдарніка камуністычнай працы. Разам са сваёй сяброўкай касірам Юліяй Лукша яны, не шкадуючы сіл, працуюць на калгасным полі. Гэта памагае трымаць пастаянны кантакт са сваімі гледачамі — працаўнікамі вёскі.

Спаборнічае з Вольгай Шаўчук кінамеханік Сцяпан Залётка — вялікі майстар сваёй справы. Вёскі, дзе яны працуюць, знаходзяцца на адлегласці пяці-шасці кіламетраў. Але як дружна яны жывуць і памагаюць адно аднаму!

Крыху іншага складу душы лепшы кінамеханік Зоя Мікалаеўна Субоціна, маці траіх дзяцей. На дзіва сціплы яна чалавек. Не любіць гаварыць пра свае поспехі. Але калі бачыць непарадкі ў рабоце, то бойцеся трапіць на яе востры язык: пасароміць пры ўсім народзе.

Славіцца сваёй працавітасцю кінамеханік гужавой перасоўкі Мікола Шахрай. Шэсць населеных пунктаў абслугоўвае ён. Гледачы заўсёды ўдзячны яму.

Расце ў кінасетцы раёна і моладзь. У гэтым годзе на работу кінамеханікамі прыйшлі Вольга Мельнік і Любоў Васільчук. Некалькі месяцаў працуюць яны, але паспелі ўжо паказаць сябе стараннымі людзьмі.

Здавалася б, калі ў раёне працуе так многа добрых, сумленных людзей, то і справы павінны быць добрымі. На першы погляд гэта так і ёсць. Фінансавы план васьмі месяцаў па раёну выканан на 112 працэнтаў. Чаго жадаць лепшага? Між тым, абмеркаванне артыкула Н. Р. Заглады на сходзе выклікала рэзкую, але справядлівую крытыку ў адрас асобных кінамеханікаў, якія працуюць яшчэ несумленна, і тым самым змяншаюць дасягненні лепшых.

Адзін за другім падымаюцца на трыбуну лепшыя кінамеханікі: Сцяпан Залётка, Зоя Субоціна, Вольга Шаўчук, Аляксей Гарашанюк, Мікалай Шахрай, Антаніна Гардзіевіч і іншыя. Яны гавораць, што за сярэднімі лічбамі хаваюцца тыя, хто працуе без душы, хто пляцецца ў абозе.

— Вось кінамеханік Іван Салагуб, — гаворыць Вольга Шаўчук. — Ён выканаў план толькі на 60 працэнтаў. А чаму? Таму, што працуе без сумлення, не ў поўную меру сваіх сіл і здольнасцей. Замест таго, каб навесці парадак у час сеанса, каб згуртаваць вакол сябе актыў, які памагаў бы яму захоўваць парадак, ён вырашыў зусім не паказваць фільмы ў вёсцы Варані, спасылаючыся на тое, што яго не пускаюць у школу.

— Надзежда Рыгораўна Заглада піша, што без сумлення цяпер не пражывеш, — працягвае Вольга Шаўчук. — Калі ўспамінаеш, дык самой сорамна становіцца перад людзьмі. Некалькі год назад дзеля плана і мы, наперакор свайму сумленню, на сеансы для дарослых пускалі дзяцей. Цяпер гэтага не робім. Для дзяцей ставім спецыяльныя сеансы, і гледачоў дарослых у нас хапае. План сістэматычна перавыконваем.

На вялікі жаль, такіх людзей, як Салагуб, у раёне нямала. Кінамеханікі М. Шаміч, А. Скабельскі і В. Дранец умудраюцца так працаваць, што іх выручкі не хапае нават на заработную плату.

— Ганьба тым, — усхвалявана гаворыць Зоя Субоціна, — хто хаваецца за спіны сваіх таварышаў і цягне наш раён назад. Мы не можам і не будзем цярпець іх абыякавасці да працы. Мы абавязаны сёння спытаць у іх: хочаце працаваць, дык працуйце па-сапраўднаму, з сумленнем. А не хочаце — ніхто няволіць не будзе. Скажыце толькі шчыра. У раёне знойдуцца людзі, якія палічаць за вялікі гонар ставіць фільмы для працаўнікоў калгаснай вёскі.

Многа гаварылі на сходзе і аб тым, што сярод кінамеханікаў яшчэ бываюць выпадкі п'янства, прысваення дзяржаўных сродкаў. Што скажуць працаўнікі вёскі пра таго кінамеханіка, які з'яўляецца на работу п'яным ці залазіць у дзяржаўную кішэню, прапускаючы на кінасеансы безбілетных гледачоў. Не можа такі кінамеханік карыстацца павагай у людзей, сярод якіх ён жыве і працуе!

Майстар кінарамонтнага пункта Савіцкі справядліва крытыкаваў некаторых кінамеханікаў за неахайнае стаўленне да тэхнікі, з-за чаго дачасна выходзіць са строю кінаапаратура.

На ўсю рэспубліку прагучаў заклік кінамеханікаў Нясвіжскага раёна аб павелічэнні тэрміна службы дэталей кінаапаратуры. Сакрэт нясвіжцаў просты: толькі штодзённы тэхнічна граматны догляд апаратуры ў два-тры разы павялічвае тэрмін яе службы. Дык чаму ж кінамеханікі Наскевіч, Шаміч, Вярба, Субоцін С. па-варварску ставяцца да кінатэхнікі, забылі пра свае элементарныя абавязкі?

Нельга не заўважыць і тое, што кінамеханік, які дрэнна даглядае сваю апаратуру, як правіла, не выконвае ўстаноўленых планаў. Так і здарылася ў Столінскім раёне. І хоць на сходзе кінамеханік Самсон спрабаваў апраўдаць такіх людзей, другія прамоўцы даказалі негрунтоўнасць яго аргументаў.

Многія ўдзельнікі сходу крытыкавалі раённы аддзел культуры за адсутнасць кантролю і патрабавальнасці да несумленных кінамеханікаў, за тое, што недастаткова клапоцяцца кіраўнікі аддзела аб людзях. І загадчык аддзела М. Гапіенка, і яго намеснік па кіно С. Цімановіч ведалі, напрыклад, што з заработнай платы кінамеханіка Шаміча робяцца незаконныя ўтрыманні, аднак даказаць Пінскаму аддзяленню кінапракату неабгрунтаванасць яго прэтэнзій не здолелі.

Доўга на сходзе ішла зацікаўленая гаворка аб сумленні кінамеханіка, аб тым, як дастойна сустрэць вялікае свята працоўных — 45-ю гадавіну Кастрычніка. Усе аднадушна ўхвалялі думкі і прапановы, выказаныя ў артыкуле Н. Р. Заглады «Даражыце сумленнем хлебароба».

Агульны сход работнікаў кінасеткі раёна прыняў пастанову:

Лічыць важнейшым абавязкам кожнага кінамеханіка і матарыста, усіх работнікаў кінасеткі даражыць сваім высокім гонарам, працаваць і жыць так, як вучыць нас маральны кодэкс будаўнікоў камунізма, штодзённа паляпшаць кінаабслугоўванне насельніцтва, усе сілы, веды і вопыт аддаваць справе ўздыму культуры савецкага чалавека.

Актыўна прапагандаваць сярод гледачоў лепшыя савецкія кінафільмы з тым, каб іх глядзела максімальная большасць насельніцтва, цвёрда памятаючы, што кіно з'яўляецца важнейшым сродкам камуністычнага выхавання працоўных.

Падвяргаць усеагульнаму асуджэнню кінамеханікаў, матарыстаў і іншых работнікаў кінасеткі, якія абыякава адносяцца да выканання сваіх абавязкаў, дрэнна захоўваюць даручаную ім тэхніку, недастойна паводзяць сябе ў быту і тым самым ганьбяць гонар кінамеханіка. Сярод нас не павінна быць несумленных людзей, хапуг, разгільдзяеў і п'яніц.

Сход патрабуе ад кіраўніцтва раённага аддзела культуры і прафсаюзнай арганізацыі прымаць меры па кожнаму выпадку парушэння працоўнай дысцыпліны, строга караць асоб, якія несумленна адносяцца да выканання свайго абавязку.

НА РУСКАЙ МОВЕ

У Маскве, у выданні бібліятэкі «Огонек», днямі выйшаў з друку зборнік апавяданняў Якуба Коласа «Бунт». Пераклад з беларускай мовы зрабіў Яўгеній Мазалькоў. У прадмове да кніжкі перакладчык гаворыць, што Якуб Колас і Янка Купала па праву лічацца пачынальнікамі беларускай літаратуры, стваральнікамі беларускай літаратурнай мовы. Далей падкрэсліваецца, што Якуб Колас — вялікі і чулы мастак, ён жыва адгукаўся на падзеі навакольнага жыцця, і яго творы — своеасаблівы паэтычны летапіс Беларусі з пачатку XX стагоддзя да нашых дзён. Разам з тым, гаворыцца ў прадмове, Якуб Колас з сапраўднай глыбінёю і сардэчнасцю выказаў пачуцці і думы, блізкія кожнаму савецкаму чалавеку.

У зборнік увайшлі апавяданні «Бунт», «Кантракт», «Стараста», «Сяргей Карага», «Асірацелая хата», «Як птушкі дуб ратавалі», «Цвіркун».

СУСТРЭЧА САМАДЗЕЙНЫХ АРТЫСТАЎ

Радасныя, вясёлыя прыйшлі самадзейныя артысты на свой агульнагарадскі вечар, які адбыўся нядаўна ў Гомелі. Іх сустрэча была прысвечана падрыхтоўцы да Дэкады самадзейнага мастацтва рэспублікі. Яны дзяліліся вопытам, развучвалі новыя песні і танцы, заслухалі паведамленне дырэктара абласнога Дома народнай творчасці І. Копаца аб падрыхтоўцы да дэкады. Пасля адбыўся вялікі канцэрт мастацкай самадзейнасці.

І ЗВЯГІН.

ЗАКОН НАШАГА ЖЫЦЦЯ

Уважліва чытаў я артыкулы ўкраінскай калгасніцы Н. Р. Заглады і ленінградскага рабочага Кіраўскага завода І. Д. Ляонава. З вялікім хваляваннем пісалі яны пра гонар і сумленне савецкага чалавека, пра тое, як далёка сёння глядзіць наш народ, як небывала вырасла ў кожнага з нас пачуццё адказнасці за вялікую справу пабудовы камуністычнага грамадства.

Іх выступленні выклікалі ў мяне многа думак аб гонары і сумленні работнікаў культурнага фронту, у прыватнасці, кінамеханікаў.

Кінамеханік паказвае людзям фільмы. Вядома, што кожная добрая кінакарціна — гэта сапраўднае свята для рабочага, калгасніка, агранома, настаўніка... Кіно далучае людзей да свету высокіх ідэй і пачуццяў. На лепшых творах нашай кінематаграфіі мы выхоўваем у гледача павагу да працы, любоў да Радзімы і нянавісць да яе ворагаў, нецярпімыя адносіны да ўсялякіх рвачоў і дармаедаў.

Я працую ў кінастацыянары Плотніцкага сельскага Дома культуры Столінскага раёна. Цяжка было працаваць у першыя гады. Кінатэхніка была недасканалая. Людзі рэдка хадзілі ў кіно. Даводзілася цэлымі днямі праседжваць за рамонтам апаратуры, каб быць упэўненым, што сеанс пройдзе добра. Толькі вялікая любоў да сваёй прафесіі ўтрымлівала мяне ў тыя гады на гэтай рабоце.

Прыгадваю такі выпадак. Непадалёку ад нашай вёскі пабудавалі тады МТС і мне прапанавалі там работу па другой спецыяльнасці. І хоць заработная плата ў МТС у той час была вышэй за заробак кінамеханіка ў тры разы, я не пайшоў на тую спакусу, застаўся працаваць кінамеханікам. І не шкадую.

Мне часта даводзіцца бываць на розных нарадах, якія праводзяцца ў нашым раёне, вобласці і Мінску. Заўсёды на іх ідзе размова аб выкананні плана. Я асабіста трымаюся такой думкі: будзе кінамеханік працаваць добрасумленна — будзе і план.

Што ж значыць сумленна працаваць сельскаму кінафікатару? Гэта значыць, каб калгаснік ці рабочы саўгаса пасля першага наведання сеанса абавязкова стаў нашым **пастаянным** гледачом. Гэта значыць — дамагацца, каб лепшыя савецкія фільмы глядзела як мага больш працаўнікоў калгаснай вёскі.

Хочацца шчыра сказаць усім сваім сябрам па прафесіі, што абавязкі кінамеханіка не толькі ў тэхнічнай справе, не толькі ў зберажэнні тэхнікі і фільмаў, але і ў вялікай карпатлівай рабоце сярод гледача.

Прыгадваецца размова з кінамеханікам Васілём Самсонам. Ён толькі сёлета прыйшоў на працу ў наш раён. Не паспеў яшчэ як след асвойтацца на новым участку работы, як адразу пачаў скардзіцца, што жыхары вёскі Вялікае Малешава не любяць кіно. Таму, маўляў, і план ён выканаў толькі на 71 працэнт. Добра не падумаўшы, Самсон просіць, каб яго перавялі на другі, лепшы стацыянар. Мне ж здаецца, што **няма ў нас дрэнных маршрутаў, як і няма людзей, што не любілі б кіно, а ёсць дрэнныя кінамеханікі,** якія працуюць без душы, без ведаў і ініцыятывы. Вось чаму яны і план не выконваюць.

Памятаю, і ў мяне было такое ў 1955 годзе. Прывёз кінафільм, падрыхтаваў апаратуру, развесіў рэкламу. Надышоў вечар, трэба пачынаць сеанс, а людзей няма. У клуб прыйшло чалавек дзесяць.

З вялікім болем расказваў я таварышам па рабоце пра сваю першую няўдачу. Яны паспачувалі мне і параілі часцей сустракацца з людзьмі, бываць на фермах, у полі, усюды расказваць пра фільм, які буду вечарам паказваць. Работнікі сельскага Дома культуры ахвотна пагадзіліся памагаць мне прапагандаваць фільмы. Паступова да гэтай работы былі прыцягнуты настаўнікі, спецыялісты сельскай гаспадаркі, калгасныя камсамольцы.

Я думаю, што раённы аддзел культуры зрабіў вельмі правільна, калі запрасіў на работу касіра звеннявую нашага калгаса Вольгу Рацэвіч. Яна добра памагае нам вырашаць **галоўную задачу — каб кожны калгаснік быў нашым гледачом.** Толькі актыўная прапаганда кінафільмаў дапамагла нам дабіцца таго, што сёлета кожны жыхар вёскі Плотніца ў сярэднім быў у кіно не менш 17 разоў.

Ёсць яшчэ кінамеханікі, якія працуюць не на поўную сілу, «адбываючы час», як справядліва піша Н. Р. Заглада. І ці не таму палавіна кінаўстановак нашага раёна не выконвае дзяржаўных планаў.

Многа недахопаў у нас і пры паказе сельскагаспадарчых фільмаў. Да апошняга часу ад кінамеханіка патрабавалі адно: абавязкова ставіць пэўную колькасць сеансаў, на якіх паказваць гэтыя кінакарціны. А **хто** бывае на тых сеансах, ці бачыць фільмы глядач, на якога яны разлічаны, — нікога не цікавіць. Кінафікатары Гомельскага раёна знайшлі правільнае вырашэнне гэтага пытання. І нам, відаць, трэба як мага хутчэй пераняць іх вопыт.

Савецкім фільмам належыць важная роля ў выхаванні падрастаючага пакалення. Але як мы паказваем кінакарціны для дзяцей? Буду шчырым: і я да апошніх дзён работу сярод юнага гледача разумеў спрошчана, зводзячы яе да чыста тэхнічнага боку — правядзення сеанса. Гэта таму, што на дзіцячых кінасеансах Дом культуры заўсёды перапоўнены.

Непакоіць мяне і другое пытанне: ці заўсёды мы паказваем дзецям тое, што ім найбольш патрэбна? Не. Параіўшыся з настаўніцкім калектывам нашай школы, мы вырашылі павялічыць колькасць дзіцячых сеансаў, смялей прыцягваць саміх школьнікаў да ўдзелу ў іх арганізацыі і правядзенні, паказваць вучням больш мастацкіх і дакументальных фільмаў, якія прадугледжаны вучэбнымі праграмамі.

Для таго, каб умела весці шырокую прапаганду фільмаў, кінамеханік сам павінен быць культурным, адукаваным чалавекам, служыць прыкладам бездакорных паводзін для калгаснікаў. Але няма чаго грахі таіць — многа яшчэ кінамеханікаў абмежавалася сямігадовай (а то і пачатковай) адукацыяй і ў сучасны момант нідзе не вучыцца і нават газет не чытае. Дык якія ж з іх будуць прапагандысты кінамастацтва?

Пэўная частка кінамеханікаў паводзіць сябе недастойна — п'янствуе, прысвойвае дзяржаўныя сродкі. Дзе ж сумленне ў кінамеханіка нашага раёна Леаніда Чырко, які аднаго разу вымушаны быў прасіць намесніка загадчыка аддзела культуры замяніць яго другім кінамеханікам па той прычыне, што ён п'яны. Часта заглядваюць у чарку і кінамеханікі Наскевіч і Цывіс.

Ёсць яшчэ ў нас кінамеханікі, якія не супраць пажывіцца за кошт дзяржавы. Нядаўна я даведаўся, напрыклад, што пры праверцы ў кінамеханіка Міхаіла Марэйкі было выяўлена 24 білеты. А колькі дакораў чуеш ад гледачоў, што грошы кінамеханік узяў, а білеты не выдаў. Хто даў права асобным несумленным кінафікатарам ганьбіць добрае імя савецкага кінамеханіка?

Гультаям, п'яніцам і хуліганам, аматарам пажывіцца за кошт дзяржавы не месца ў здаровай і дружнай сям'і сельскіх кінафікатараў. Мне хочацца напомніць гэтым людзям словы ленінградскага рабочага Івана Ляонава: **«Добрае імя трэба зарабіць, яно даецца не за прыгожыя прамовы, не за абяцанні, а за вынікі працы, за любоў да яе, якая таксама не на словах, а ў творчасці, у смелай думцы, што памагае ісці наперад і наперад».**

Мне хочацца верыць, што многае, пра што я гаварыў у гэтым артыкуле, можна выправіць, што і Мікола Шаміч і Васіль Самсон, Леанід Чырко і Міхаіл Марэйка, параіўшыся са сваім сумленнем, як гэта рэкамендуе зрабіць усім нам Надзежда Рыгораўна Заглада, знойдуць у сабе сілу волі і скажуць: так, мы рабілі дрэнна, але больш гэтага не паўторыцца!

Нам, работнікам культурнага фронту, трэба памнажаць свае сувязі з масамі, трэба прапаганду перадавога вопыту арганічна спалучаць з выхаваннем у людзей камуністычных адносін да працы. Ці праводзім мы гутаркі ці сустрэчы са знатнымі людзьмі свайго калгаса або раёна, ці выпускаем светавыя або насценныя газеты, ці расказваем пра фільм, аб працоўных буднях савецкіх людзей, — заўсёды мы павінны старацца паказаць калгасніку, якую вялізную радасць прыносіць чалавеку добрасумленная праца на карысць свайго народа.

І вывад напрошваецца сам: **усім нам трэба высока несці чэсць і сумленне будаўніка камунізма, як зрэнку вока берагчы дарагое імя савецкага кінамеханіка,** памятаючы, што **ўсё лепшае і светлае ў нашым жыцці ствараецца працаю сумленнаю, працаю свядомаю, працаю на карысць Радзімы.**

Іван КАЗЛЯКОЎСКІ,
кінамеханік Столінскага раённага аддзела культуры.

Насустрач з'ездам кінематаграфістаў

ПАЭЗІЯ ФАКТА

І. ВЕЙНЯРОВІЧ,
рэжысёр-аператар Мінскай студыі.

НЯДАЎНА, збіраючы матэрыял для фільма, я натрапіў у архіве на кадры, знятыя мною для кінačасопіса яшчэ ў 1928 годзе. На экране ўзніклі нізенькія драўляныя будынкі тагачаснага Мінска і сярод іх аднапавярховы домік за агароджаю, які, на першы погляд, нічым не адрозніваўся ад суседніх. Толькі мармуровая мемарыяльная дошка на сцяне, з высечанымі на ёй пазалочанымі літарамі гаварыла аб тым, што тут адбыўся першы з'езд РСДРП. З хваляваннем прыйшоў я пасля гэтага на месца старых здымкаў і, гледзячы на Ленінскі праспект, на прыгожыя шматпавярховыя дамы, што ўзняліся вакол гістарычнага доміка на беразе Свіслачы, як ніколі востра адчуў усю веліч шляху, пройдзенага нашым народам пад кіраўніцтвам партыі за мінулыя дзесяцігоддзі.

Пазней мне давялося гутарыць з людзьмі, якія бачылі другі кінадакумент, што цудам захаваўся, — пра Віцебск 30-х гадоў. Ён быў выпушчаны на нашай студыі пад назваю «На ўздыме». Нямыя кадры з кароткімі надпісамі расказвалі пра першыя крокі індустрыялізацыі горада. І ўсе, хто зараз пабачыў гэты фільм, са здзіўленнем гаварылі аб выключнай сіле пераканання і ўздзеяння дакументальных кінакадраў. Найжывейшая цікавасць да іх узрастае з аддаленнем часу. Мінулі гады — і гэтыя кінадакументы памагаюць па-новаму ярка і востра ўбачыць навакольную рэчаіснасць, да якой мы прывыклі, як да належнага, і часам не заўважаем здзіўляючых перамен, якія здзяйсняюцца працаю савецкіх людзей.

Часта, здымаючы ў гушчы жыцця кінакадры вялікіх і малых спраў, мы недаацэньваем значэння гэтых здымкаў сёння і яшчэ ў большай ступені назаўтра, а таму і не адчуваем у поўнай меры адказнасці за гэтыя здымкі перад нашымі сучаснікамі і перад будучымі пакаленнямі. Я лічу, што кожны з нас, кінадакументалістаў, павінен працаваць, маючы перад сабою перспектыву выкарыстання адзнятых кадраў у фільмах будучага. Нам неабходна сур'ёзна арганізаваць працяглае кінаназіранне і накапленне матэрыялаў на важнейшых участках велічных будоўляў нашай рэспублікі, вялікіх здзяйсненняў нашых сучаснікаў ва ўсіх галінах.

ЯК ВЫХАПІЦЬ з неабсяжнага акіяна чалавечай дзейнасці самае галоўнае, самае важнае і патрэбнае, як раскрыць перад гледачом усю веліч сённяшніх спраў?

Наша студыя робіць у год каля сарака фільмаў у адну-дзве часткі і выпускае 52 нумары кіначасопісаў «Савецкая Беларусь», «Піянерыя», «Мастацтва» і «Спартыўны агляд». Гэта многа. Але як часта вялікія і важныя тэмы праходзяць усё ж міма нас, застаюцца па-за тэматычным планам студыі і не знаходзяць адлюстравання на экране.

Днямі мне давялося пабываць на навуковай сесіі Інстытута механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі нечарназёмнай зоны СССР. Было заслухана больш 70 навуковых дакладаў, дэманстравалася новая тэхніка і тэхналогія асваення зямель, зарослых хмызнякамі, і ператварэння іх ва ўрадлівыя сельскагаспадарчыя ўгоддзі. Усяго было паказана ў дзеянні больш 160 машын і комплексаў механізмаў. Якое цікавае і карыснае для многіх рэспублік кінаапавяданне можна стварыць пра эфектыўнасць гэтай тэхнікі! Стварэнне фільма пра яе магло б у многім памагчы хутчэйшаму ўкараненню дасягненняў нашых вучоных у практыку. Гэта тым больш неабходна, што яшчэ зусім нядаўна Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі ўказаў, што сельскагаспадарчая тэматыка недастаткова адлюстроўваецца ў фільмах і перыёдыцы нашай студыі. Але існуючая практыка тэматычнага планавання кінафільмаў уступае ў супярэчнасць з задачамі, што выстаўляюцца жыццём. Тэматычны план фільмаў на гэты і наступны год ужо звярстаны і зацверджаны і новай тэме цяжка, амаль немагчыма прабіцца ў вытворчы план, які зацвярджаецца і разглядаецца шматлікімі кіруючымі інстанцыямі. А здымка фільмаў па-за планам забараняецца палажэннямі і загадамі, якімі лімітуюцца матэрыялы, фінансавыя сродкі і шмат што іншае.

(Заканчэнне на 2-й стар.).

У гэтым будынку на плошчы імя Якуба Коласа ў Мінску будзе знаходзіцца Беларуская дзяржаўная філармонія. Будаўніцтва яго заканчваецца.

Фота Ул. КРУКА.

Наша інтэрв'ю

ТЭАТР

ПАЧЫНАЕ СЕЗОН

З галоўным рэжысёрам Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа Б. Браганцавым мы сустрэліся за некалькі дзён да адкрыцця сезона. За кулісамі адчувалася звычайная рабочая мітусня. Пачаткі сезона, напэўна, падобны адзін да аднаго ў кожным тэатры, падумалі мы.

Быццам у адказ на гэтую нашу думку, Барыс Міхайлавіч сказаў:

— Для нас гэтыя дні напоўнены асаблівым зместам, няхай знешне гэта і не кідаецца ў вочы. У тэатры адбылася падзея, якой суджана адыграць важную ролю ў лёсе калектыву: мы стварылі студыю. Праблема папаўнення кадрамі акцёраў мае для кожнага тэатра вялікае значэнне, у нашых жа ўмовах гэта праблема нумар адзін.

Мы просім Барыса Міхайлавіча расказаць, якія спектаклі пакажа тэатр гледачам у пачатку сезона.

— Мы пачынаем сезон «Лявоніхай» па п'есе П. Данілава, — сказаў галоўны рэжысёр. — Спектакль гэты працягвае традыцыйную лінію тэатра, пачатую «Несцеркам». Наступным ідзе «Злачынства і пакаранне» — наша прэм'ера. У нас ёсць ужо вопыт сцэнічнага ўвасаблення твораў Дастаеўскага, вопыт, у многім павучальны. Працуючы над новай п'есай, мы ўлічылі ўрокі папярэдняй пастаноўкі — п'есы па раману «Прыніжаныя і зняважаныя». Спадзяёмся, новы спектакль спадабаецца гледачам. Калектыў шмат працаваў над ім. Упершыню ў галоўнай ролі выступае Фама Варанецкі — нядаўні выпускнік Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута.

Напярэдадні адкрыцця сезона ў тэатры закончана работа над спектаклем па п'есе Л. Хэлман «Лэдзі і джэнтльмены». Пастаноўку ажыццявіў рэжысёр Ю. Собалеў. Гэта другая прэм'ера коласаўцаў. Да канца кастрычніка будзе паказана і трэцяя — «Пад адным небам» па п'есе А. Маўзона.

Віцебскі тэатр у першай палавіне кастрычніка паедзе на гастролі ў Маскву. Мы просім галоўнага рэжысёра больш падрабязна расказаць аб гэтай паездцы.

У сталіцу калектыў выязджае 9 кастрычніка на пяць прадстаўленняў. Масквічы ўбачаць «Крыніцы» па п'есе І. Шамякіна і Ю. Шчарбакова і «Лявоніху» П. Данілава. Абодва спектаклі пастаўлены заслужаным дзеячом мастацтва Ю. Б. Шчарбаковым—былым галоўным рэжысёрам тэатра.

— Пасля Масквы, — гаворыць Барыс Міхайлавіч, — мы пачнём работу над драмай чэшскага пісьменніка Мілана Кундэра «Паварот ключа», якая з вялікім поспехам ідзе на радзіме аўтара. Гэта п'еса аб месцы чалавека ў жыцці, аб абавязку перад таварышамі, аб тым, што баец не мае права пакідаць строй. Хоць дзеянне п'есы і разгортваецца ў гады гітлераўскай акупацыі Чэхаславакіі, праблемы, пастаўленыя ёю, актуальныя і ў нашы дні.

Тэатр зацікавілі п'есы на сучасныя тэмы — «Першая старонка» Н. Івантэр і «Як жывеш, хлопец» В. Пановай. Яшчэ не вырашана, на якой коласаўцы спыняць свой выбар. Магчыма, гледачы ўбачаць абодва гэтыя творы, бо ў тэатры існуе практыка пазапланавай падрыхтоўкі спектакляў артыстамі.

Б. Браганцаў гаворыць аб вясёлым вадэвілі на калгасную тэму беларускага пісьменніка М. Сергіевіча «Смех дый годзе», які ўключан у рэпертуар і будзе паказан у гэтым сезоне.

— Хочам таксама паставіць «Гібель эскадры» Карнейчука, — дадае рэжысёр.

— Але ж у гэтым спектаклі сорак мужчын і адна жанчына. Што будуць рабіць вашы актрысы?

Наш субяседнік прымае жарт. Аказваецца, у рэпертуар тэатра ўключана п'еса Гарсіа Лоркі «Дом Бернардзіны Альбы». У ёй пяць жаночых роляў і адна мужчынская. Актрысы, такім чынам, не будуць «беспрацоўнымі»...

— Аднак галоўнае, што хвалюе ўвесь калектыў, — дадае Б. Браганцаў, — гэта выступленні на сцэне Крамлёўскага тэатра. Яны нібы пралог да нашага новага тэатральнага сезона. Хвалюючы, натхняючы пралог.

Наш кар.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Існуючая сістэма тэматычнага планавання фільмаў мае і іншыя заганы. Напрыклад, у плане нашай студыі бягучага года меўся фільм аб вытворчасці бавоўны ў сярэдняй Азіі. Былі і іншыя тэмы, якія не маюць дачынення да нашай рэспублікі. У той жа час да нас на здымкі нашых беларускіх тэм часта прыязджаюць здымачныя групы са студый іншых рэспублік.

Часта бывае так: рэжысёр, аператар ці сцэнарыст прапануе тэму, падказаную жыццём. Ён яе перажыў і прадумаў. Яна яго вельмі хвалюе. Студыя ўключае заяўку ў тэматычны план. А потым, калі гэты план узгадняецца ў шматлікіх інстанцыях, гэтую заяўку выкрэсліваюць... па зусім незразумелых прычынах. Так, напрыклад, рэжысёр М. Гарбуноў прапанаваў летась распрацаваную ім на канкрэтным матэрыяле тэму аб прыкметных рысах камунізма ў нашым жыцці. Ён гарэў жаданнем зрабіць добры дакументальны нарыс на гэтую тэму. Але ў план вытворчасці фільмаў яна не ўвайшла.

На працягу двух год я дамагаюся ўключэння ў план вытворчасці нашай студыі фільма аб радавым партыі, аб камуністе, маючы на ўвазе канкрэтных людзей з выдатнай біяграфіяй. Яны прайшлі барацьбу ў падполлі ў гады гаспадарання польскіх паноў, удзельнічалі ў гераічнай барацьбе іспанскага народа з фашызмам і ў партызанскай барацьбе на Беларусі ў гады Айчыннай вайны. І сёння яны — на пярэднім краі барацьбы нашага народа за ўздым калгаснай вытворчасці. Я маю на ўвазе праслаўленага старшыню калгаса Героя Савецкага Саюза Арлоўскага на Магілёўшчыне і генерала ў адстаўцы Героя Савецкага Саюза Коржа на Палессі, з якімі мне давялося сустракацца і чыё жыццё, аддадзенае партыі, выклікала да іх усеагульную павагу.

Можна прывесці і іншыя прыклады. З іх вынікае простая думка: у вытворчых і тэматычных планах трэба заўсёды мець дастатковы рэзерв, які дазволіў бы студыі аператыўна адгукацца на важнейшыя тэмы, што ставяцца жыццём.

Ідуць напружаныя дні вучобы ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. На гэтым здымку вы бачыце педагога па класу фартэпіяна Ірыну Аляксандраўну Цвятаеву са студэнткамі Ларысай Гусарэвіч і Анжэлай Годышавай на занятках.

Фота Ул. КРУКА.

ПАЭЗІЯ ФАКТА

Ўздзеянне добрага дакументальнага ці навукова-папулярнага фільма на гледача не ўступае фільму мастацкаму. Але іншы раз бывае і так, што наш фільм аказваецца халастым выстралам. Шуму многа, ёсць адзнака ў выкананні плана, а карысці мала. І кожны раз, аналізуючы прычыны такой няўдачы, пераконваешся, што ўсе беды пачынаюцца з дрэннага сцэнарыя. Менавіта сцэнарны ўчастак — найслабейшы ў працы нашай студыі. Патрабаванні да якасці сцэнарыяў, да іх зместу і кінематаграфічнага вырашэння ўсё яшчэ заніжаныя. Рэдактарскі калектыў студыі, які ўзначальвае Ю. Багушэвіч, не аказвае неабходнага ўплыву і дапамогі аўтарам у працэсе напісання сцэнарыя. Часта слабыя ці непрыгодныя сцэнарыі здаюцца ў вытворчасць здымачным групам, абмінаючы мастацкі савет студыі, а іншы раз і наперакор думцы савета, як гэта было з фільмам «Маладыя кукурузаводы». Амаль тое самае адбылося і з дакументальным нарысам «Апошні хутар», які быў запушчаны ў вытворчасць па слабому ў ідэйна-мастацкіх адносінах сцэнарыю. Адзняты па ім матэрыял таксама аказаўся заганным. Спатрэбілася значная затрата сіл, сродкаў і часу на перадумку многіх эпізодаў і пошукі новага вырашэння фільма.

Кожны раз пры запуску ў вытворчасць такога сцэнарыя прымяняецца гнуткая фармуліроўка аб яго дапрацоўцы рэжысёрам і аўтарам у працэсе стварэння фільма. Але, як правіла, ні аўтар, ні сцэнарны аддзел, як толькі сцэнарый трапляе ў вытворчасць, да яго ўжо не вяртаюцца.

Некаторыя сцвярджаюць, што фільм можна зрабіць і зусім без сцэнарыя, бо ўсё роўна, маўляў, гатовы фільм часта не падобны на сцэнарый. Гэта няправільная думка. Ніхто не асмеліцца сцвярджаць, што можна пабудаваць завод ці нават звычайны дом без праекта або запусціць у вытворчасць любую машыну без чарцяжоў ці з дрэннымі, недапрацаванымі, недакладнымі чарцяжамі. Які ж твор мастацтва можна стварыць без задумы, без акрэсленай кампазіцыі, выкладзенай ці не выкладзенай на паперы...

Практыка паказала, што нават тады, калі змест дакументальнага фільма дыктуецца падзеяй і падпарадкоўваецца зместу гэтай падзеі, неабходна папярэдняя дэталёвая распрацоўка плана пабудовы фільма, здымачных планаў і заданняў аператарам, прадуманых прыёмаў сувязі, асобных эпізодаў, іх музычнага афармлення і г. д. Тым больш гэта датычыць тых дакументальных фільмаў, якія будуюцца не на хранікальных падзеях.

Загадам Міністэрства культуры СССР дазваляецца запуск кароткаметражных дакументальных фільмаў у вытворчасць па пашыраным лібрэта ці па заяўцы аўтара, — пры ўмове яго ўдзелу ў здымках. Гэты метад работы магчымы толькі пры наяўнасці вопытнага высокакваліфікаванага сцэнарыста, рэжысёра і аператара фільма, і ў нашых умовах не заўсёды прыймальны. Дазвол на яго павінен давацца толькі мастацкім саветам студыі ў кожным канкрэтным выпадку.

Дарэчы, мастацкі савет павінен абмяркоўваць на сваіх пасяджэннях кожны сцэнарый да запуску яго ў работу. Савет трэба склікаць не ад выпадку да выпадку, а сістэматычна, у поўным яго складзе і не толькі па пытаннях сцэнарыя, але і па абмеркаванню матэрыялаў фільмаў у працэсе іх стварэння, — не тады, калі яны ўжо выпушчаны і трэба толькі вызначыць ацэнку яго якасці і катэгорыю аплаты.

Адна з важнейшых і складаных праблем дакументальнага кіно — праблема паказу ў ім чалавека. Тут няма акцёра. Вобраз героя ствараецца праз паказ самога героя, нашага сучасніка. Тэхніка здымак патрабуе яркага святла, складанай здымачнай і гукавой апаратуры і іншых тэхнічных сродкаў. Усё гэта стварае надзвычайную абстаноўку і скоўвае чалавека. Таму часта скажаюцца яго знешняе аблічча, паводзіны і характар. Ад рэжысёра і аператара патрабуецца шмат умення і такту, каб у рабоце з людзьмі пераадолець умоўнасць кіназдымкі. Яны павінны добра ведаць чалавека і галоўнае — не дыктаваць яму схему паводзін па раней вызначанаму шаблону.

Прыгадваецца, як адзін з нашых рэжысёраў кіраваў здымкамі на адной з будоўляў, дзе рабочыя віталі таварыша, які вярнуўся з партыйнага з'езда. Моцнымі поціскамі рук, сяброўскімі ўсмешкамі сустрэлі будаўнікі свайго дэлегата з Масквы. Яны абступілі яго, распытвалі аб уражаннях, з цікавасцю слухалі. Але рэжысёру гэта здалося недастатковым. Шмат разоў прымушаў ён дэлегата паўтараць пад'ём па лесвіцы на рыштаванні, а рабочых перадаваць яму кветкі, пакуль усё не ўклалася ў рэжысёрскую схему. І калі аператар пачаў здымаць гэту сцэну, твары людзей былі ўжо сумнымі, поснымі і раздражнёнымі, усмешкі — штучнымі, і прагляд на экране даказаў непрыгоднасць такога метаду здымак. Сюжэта аб сустрэчы дэлегата не атрымалася.

Прыгадваю і другі, супрацьлеглы прыклад.

Рэжысёр Гарбуноў і аператар Масальскі, здымаючы эпізод аб сустрэчы двух удзельнікаў гераічнай абароны Брэсцкай крэпасці, якія не бачыліся каля дваццаці год, арганізавалі справу так, што героі, прыехаўшы ў горад, жылі ў розных гасцініцах і сустрэліся на месцы баёў толькі ў час здымкі. Дзякуючы гэтаму ўдалося зняць іх сапраўдныя абдымкі і шчырыя слёзы радасці ад гэтай сустрэчы. І гэтыя кадры хвалююць. У іх на экране сапраўдныя чалавечыя пачуцці, якім верыш.

Праблема паказу чалавека ў фільме мяне асабіста надзвычай усхвалявала ў адной з апошніх работ — у двухчастковым нарысе аб рабочай сям'і Касабуцкіх. Тры пакаленні членаў гэтай сям'і — больш чым два дзесяткі чалавек — працуюць на Мінскім аўтазаводзе. Сцэнарый М. Бярозкі патрабаваў паказу багатага шматграннага духоўнага свету многіх членаў сям'і праз іх сутыкненні з навакольнай рэчаіснасцю — у вытворчасці, у грамадскім жыцці і ў быце. Гэтую задачу можна было вырашыць лепш за ўсё метадам рэпартажных здымкаў, арганізоўваючы падзеі. Але мы адмовіліся ад «арганізацыі», бо за ёй на экран заўсёды ідзе няпраўда. Мы ахвяравалі выяўленчым бокам кінакадраў і падпільноўвалі найбольш характэрныя эпізоды з натуральнага жыцця. Здымкі рабіліся з мінімальнай колькасцю асвятлення, на плёнцы высокай адчувальнасці, што давала магчымасць кінааператару заставацца амаль незаўважаным у час той ці іншай падзеі. Такім чынам удалося зняць сапраўдныя чалавечыя пачуцці, жывыя вочы і твары, натуральныя паводзіны.

Рэпартажны прынцып адбору непасрэдных падзей магчымы толькі пры ўмове добрага папярэдняга знаёмства з жыццём героя, пра якога робіцца фільм. Здымкі «з наскоку», без дастатковага ведання і назірання, без эпізодаў, падказаных жыццём, не даюць добрых вынікаў. Так, малады і здольны аператар Осіпаў, які добра паказаў сябе на здымках нарыса «Марат Казей», спрабуючы з наскоку зняць для кіначасопіса партрэт жанчыны — віцебскага ўрача і педагога, пацярпеў творчую няўдачу. Ён пабудаваў сюжэт з чатырох эпізодаў: у акружэнні студэнтаў урач-педагог ідзе на вучобу; урач наглядае за аперацыяй, якая праводзіцца студэнтамі; чытае лекцыю ў цэху прадпрыемства; прымае дома гасцей за шклянкай чаю. Гэтыя эпізоды аператар зняў у сюжэце, захаваўшы толькі знешнюю тканіну задуманага дзеяння. Унутры эпізодаў няма ніводнай рыскі, якая характарызавала б урача. Вось, напрыклад, эпізод у аперацыйнай. Усё вельмі спакойна, ніякага напружання. Спакой, які перарастае ў абыякавасць. А што, калі б аператар падглядзеў сумненні ці памылку студэнта ў час аперацыі, каб урач-педагог своечасова прыйшла яму на дапамогу і забяспечыла тым самым шчаслівы выхад аперацыі. Як бы па-новаму засвяціўся гэты эпізод, узбагачаны паглыбленым зместам і чалавечымі пачуццямі, як узрасла б сіла яго ўздзеяння на гледача. Але гэтага не здарылася ні ў гэтым, ні ў іншых эпізодах. І сюжэт аказаўся толькі схемай, а не стаў сапраўдным партрэтам чалавека.

Лёс кожнага фільма далёка не абыякавы яго стваральнікам. Сапраўднае задавальненне сваёй працай можна адчуць толькі тады, калі фільм даходзіць да гледача і прымаецца ім, калі ў сувязі з гледачом востра адчуваеш кожную творчую ўдачу і памылку. Выходзячы з іх, набіраешся сіл для новай работы. А лёс у фільмаў бывае розны... Адны з іх хутка ўступаюць у жыццё і служаць людзям на ўсю сваю сілу, другія з цяжкасцю прабіваюцца на экран. Чым вызначаецца гэты лёс? Адказ, здаецца, адзіны: якасцю самога фільма. Але, на жаль, гэта не заўсёды так. Добрую ацэнку атрымаў, напрыклад, кінанарыс нашай студыі «Дом на праспекце». Ён створан у канцы 1960 года. А трапіў на саюзны экран толькі ў 1962 годзе. Добры навукова-папулярны фільм аб развядзенні рыбы ў сажалках «Блакітная цаліна», створаны ў пачатку 1961 года, яшчэ і да гэтага часу не выйшаў на саюзны экран. Гэты спіс можна было б прадоўжыць. У чым жа прычыны? Іх шмат. Па-першае, адказнасць самой студыі за фільм абмяжоўваецца часам здачы яго на мясцовы экран або заказчыку. Студыя не мае матэрыяльнай зацікаўленасці ў тым, каб яе фільмы ішлі на саюзны экран. Ёсць і іншыя прычыны.

Яшчэ горш абстаяць справы з так званымі заказнымі фільмамі. Многія з іх амаль не даходзяць да гледача. Назаву, да прыкладу, фільм «Новыя меліярацыйныя машыны» ў 4-х частках, створаны ў 1961 годзе, з дапаўненнямі і перамантажом па заказу Міністэрства сельскай гаспадаркі Беларусі. У ім расказваецца аб асушэнні і асваенні балот, аб новай тэхніцы і тэхналогіі, распрацаванай нашымі вучонымі для гэтай мэты і аб эканамічным эфекце яе выкарыстання на вопыце канкрэтных гаспадарак нашай рэспублікі. Гэты фільм быў аддрукаван усяго ў некалькіх копіях, якія Інстытут механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі нечарназёмнай зоны СССР выкарыстоўвае для паказу на навуковых канферэнцыях у нас і ў краінах сацыялістычнага лагера за рубяжом. Гэты фільм не быў аддрукаван для кінапракату і не дэманстраваўся на экранах нашай рэспублікі. Чаму? Незразумела.

Заказныя фільмы наогул друкуюцца лічанымі копіямі і глядач іх амаль не бачыць. Гэта вельмі не па-гаспадарску. Калі тэма заслугоўвае экранізацыі, і фільм ужо закончаны (няважна на чые сродкі — усё роўна гэта народныя сродкі), ён павінен дайсці да гледача.

У лістападзе гэтага года адбудзецца першы, устаноўчы з'езд Саюза кінаработнікаў нашай рэспублікі. На ўвесь рост паўстануць на ім пытанні паляпшэння якасці нашых фільмаў і ўсёй нашай работы. Творчыя, тэхнічныя і арганізацыйныя праблемы дакументальнай і навукова-папулярнай кінематаграфіі Беларусі павінны па праву заняць сур'ёзнае месца ў рабоце з'езда. Іх вырашэнне зробіць плённы ўплыў на якасць нашых фільмаў, будзе спрыяць умацаванню нашай сувязі з жыццём народа.

ДЫПЛОМЫ ЎРУЧАНЫ

У Мінску закончыўся трэці рэспубліканскі агляд аматарскіх фільмаў, які праводзіла Міністэрства культуры БССР, Белсаўпроф, аргбюро работнікаў кінематаграфіі, ЦК ЛКСМБ і Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па радыёфікацыі і тэлебачанню.

На агляд былі прадстаўлены 22 аматарскія фільмы кінастудыі і асобных кінааматараў. Большасць карцін, падрыхтаваных самадзейнымі кінааматарамі, прысвечаны працы і жыццю савецкіх людзей.

Аргкамітэт агляду прысудзіў дыпломы лепшым кінафільмам і асобным кінааматарам.

Фільмы «Пачатак шляху» кінастудыі «Зорачка» Палаца культуры прафсаюзаў і кіначасопіс «Во славу Родины» № 1, 1962 года студыі акруговага Дома афіцэраў адзначаны дыпломамі першай ступені і рэкамендаваны для паказу на рэспубліканскі экран.

Дыпломам другой ступені за фільм «Творцы новага» ўзнагароджана аматарская студыя Дома тэхнікі Беларускай чыгункі. На аглядзе ўпершыню быў прадстаўлен аматарскай кінастудыяй Брэсцкага інстытута ўдасканальвання настаўнікаў каляровы фільм «Горад над Бугам». Ён удастоены дыплома трэцяй ступені.

Аргкамітэт агляду ўзнагародзіў дыпломамі першай і другой ступені лепшыя работы індывідуальных кінааматараў. Фотакарэспандэнт баранавіцкай газеты «Чырвоная звязда» Н. Бялюк за сюжэт «Да самага сіняга мора» ўзнагароджан дыпломам першай ступені.

За лепшую рэжысёрскую работу ў кінафільме «Комплексная механізацыя вырабу мацавання» кінааматар Б. Хадакоў стваральнікі сцэнарыя В. Акулава і Г. Мускатаў узнагароджаны дыпломамі другой ступені.

Цікавую работу «Пералом шыйкі бядра» прадставіў урач Магілёўскай абласной бальніцы М. Ільінаў. За лепшую аператарскую работу ён удастоен дыплома першай ступені.

Стваральнік фільма «Дзень у лагеры» — выкладчык Гродзенскага дарожна-будаўнічага тэхнікума В. Гаручін атрымаў дыплом другой ступені.

Заахвочвальнымі дыпломамі ўзнагароджаны Е. Копышаў, В. Нічыпар, В. Чыгэшнікаў, Е. Татараў, В. Станкевіч і А. Міхельсон.

На другім усесаюзным аглядзе аматарскіх фільмаў, які адбудзецца ў кастрычніку гэтага года ў Маскве, будуць паказаны лепшыя кінафільмы другога і трэцяга рэспубліканскіх аглядаў.

Сярод кніг

З ВЫТОКАЎ НАРОДНЫХ

Сувязь беларускай прафесіянальнай музыкі з народнымі вытокамі на працягу ўсёй гісторыі савецкага мастацтва заўсёды была трывалай і моцнай. Амаль усе кампазітары нашай рэспублікі ў той ці іншай ступені выкарыстоўвалі ў сваёй музыцы лепшыя ўзоры цудоўнага беларускага фальклору. І гэта мела велізарнейшы ўплыў на фарміраванне іх творчага аблічча.

Так, дзякуючы менавіта шырокаму выкарыстанню музычнага фальклору адзін з першых твораў беларускай прафесіянальнай музыкі — «Сімфаньета» М. Чуркіна заваявала вялікую папулярнасць у слухачоў. Пры ўсёй знешняй сваёй прастаце «Сімфаньета» вылучаецца народнасцю, яскравым нацыянальным каларытам. Такую ж папулярнасць набыла ў свой час «Сюіта на тэмы беларускіх народных песень» для сімфанічнага аркестра А. Туранкова і цэлы рад іншых твораў — ад інструментальных мініяцюр да вялікіх балетных і оперных палотнаў.

Кожны з кампазітараў пасвойму асэнсоўваў і скарыстоўваў народную песню ў сваёй творчасці. І музыказнаўчы аналіз усяго праробленага ў гэтай галіне можа даць многа цікавага і важнага, дапамагчы зразумець законы развіцця беларускага музычнага мастацтва. Вось чаму выдадзеная сёлета брашура С. Нісневіч «Беларуская народная песня ў музычнай драматургіі нацыянальных опер і балетаў» з'яўляецца, на маю думку, карыснай і патрэбнай. Музыказнаўца паставіла перад сабой складаную і нялёгкую задачу сабраць і сістэматызаваць усе прыклады выкарыстання ў беларускіх операх і балетах народнай песні. І трэба сказаць, што С. Нісневіч зрабіла гэта надзвычай фундаментальна і добрасумленна.

Брашура коратка знаёміць чытача з працэсам фарміравання і станаўлення беларускага нацыянальнага тэатра, яго сувязямі з народнай музычнай творчасцю. Купальскія ігрышчы, калядныя гульні, вясельныя абрады з пэўнымі элементамі тэатралізацыі; інтэрмедыі школьных драм XVI стагоддзя, лялечны тэатр «батлейка», беларускі народны тэатр Ігната Буйніцкага і, нарэшце, музычныя спектаклі Першага беларускага дзяржаўнага тэатра — вось тая гістарычная глеба, якая падрыхтавала выхад у свет першых беларускіх опер: «Вызваленне працы» М. Чуркіна і «Тарас на Парнасе» М. Аладава. Гэтыя першынцы прафесіянальнага музычнага мастацтва Беларусі, што былі трывала звязаны з народнай песняй, адкрылі цудоўную традыцыю такіх сувязей для ўсіх наступных оперных і балетных твораў беларускіх аўтараў.

У сваёй працы С. Нісневіч падрабязна і грунтоўна разглядае выкарыстанне беларускіх народных песень і танцаў у дзесяці оперных і балетных творах нашых кампазітараў. Аўтар не толькі прыводзіць прыклады прамога цытавання народнай песні ў музычнай тканіне спектакляў, але надзвычай грунтоўна апісвае спосабы выкарыстання гэтых песень у асобных арыях, хорах, ансамблях, танцавальных эпізодах, аркестравых нумарах. Разглядаецца і «тэхналогія» выкарыстання фальклорнага матэрыялу ў асобных операх: прыёмы інструментоўкі, змены ў метрарытме, танальныя планы, падгалосачная распрацоўка, прымяненне арганных пунктаў і г. д. Не меней грунтоўна разглядаюцца і тыя выпадкі, калі арыгінальны тэматычны матэрыял інтанацыйна блізкі да народнай музыкі або створаны пад непасрэдным уздзеяннем той ці іншай народнай песні альбо танца. Акрамя гэтага аўтар кніжкі аддае вялікую ўвагу тым харавым і аркестравым эпізодам опер, у якіх кампазітары карыстаюцца прыёмамі беларускага народнага шматгалосся і народна-інструментальнай музыкі.

У заключным раздзеле даследавання С. Нісневіч робіць жанравы аналіз песень, скарыстаных у беларускай опернай творчасці (абрадавых, жніўных, вясельных, карагодных бытавых, лірычных, рэкруцкіх, жартоўных і г. д.), дае рад прыкладаў іх удалага ці няўдалага творчага пераасэнсавання альбо пашырэння іх жанравых межаў. Яна прыводзіць выпадкі, калі занадта частае карыстанне мінорнымі народнымі трыхорднымі папеўкамі надае манатоннасць музыцы («Кастусь Каліноўскі» Д. Лукаса), ці калі кампазітар, занадта наблізіўшы сваю гарманічную мову да народна-інструментальнага гучання, міжволі збядняе сваю музыку («Полька» ў «Дзяўчыне з Палесся» Я. Цікоцкага). На аснове сабранага матэрыялу аўтар робіць вывад, што беларускія кампазітары ў сваіх сцэнічных творах «... амаль зусім абышлі вялікую песенную спадчыну герoіка-патрыятычнага характару часоў народных паўстанняў і сучасны гераічны эпас перыяду Вялікай Айчыннай вайны. Так, напрыклад, не знайшлі адлюстравання ў оперы «Кастусь Каліноўскі» песні пра гэтага героя, не выкарыстаны партызанскія песні ў оперы «Дзяўчына з Палесся». Тое ж можна сказаць і аб операх «Міхась Падгорны» і «У пушчах Палесся», дзе слухач у праве чакаць хораў, якія абагульняюць інтанацыі народнай рэвалюцыйнай песні пачатку XX стагоддзя, перыяду грамадзянскай вайны і выражаюць настроі народных мас».

Усе гэтыя і многія іншыя вывады, якія робіць С. Нісневіч, гавораць аб тым, што аўтар здольна ўзнімаць важныя праблемныя пытанні развіцця беларускага музычнага мастацтва. У кніжцы ёсць багата нотных прыкладаў, якія ўдала ілюструюць тэкст і сведчаць аб надзвычай добрасумленнай і стараннай рабоце над велізарнай колькасцю музычнага матэрыялу, даследаванага аўтарам.

Калі была змешчана ў «Тэматычным плане Дзяржаўнага выдавецтва БССР на 1961 год» анатацыя на кніжку С. Нісневіч, то ў ёй, у прыватнасці, гаварылася, што праца папулярная па форме і прызначаецца для універсітэтаў культуры, музычных навучальных устаноў і аматараў музыкі. А атрымалася не зусім так. Ускладнёная мова кніжкі, вялікая колькасць чыста прафесіянальных музычных тэрмінаў ды зрэшты і ўся манера выкладання матэрыялу гавораць за тое, што гэта не папулярная брашура, а сур'ёзная музыказнаўчая праца. Вось як, напрыклад, апісвае аўтар уступ да пятай карціны балета «Князь-возера» В. Залатарова: «...Тэрцава-квартавыя інтанацыі набліжаюць гэтую тэму да сучаснай народнай песні (у традыцыйным фальклоры часцей кварта-тэрцавая паслядоўнасць). Народны характар тэме надаюць і фрыгійскі лад і плагальныя абароты, яны ж надаюць усёй музыцы некалькі суровы велічны характар. Фактура выкладу тут таксама блізкая народнай, у прыватнасці, харавому шматгалоссю з унісонным заканчэннем».

Вядома, прафесіяналізм мовы і навуковая глыбіня працы С. Нісневіч не толькі не з'яўляецца недахопам, а наадварот, надаюць ёй асаблівую каштоўнасць як грунтоўнаму музыказнаўчаму даследаванню (якіх, дарэчы, у нас не так ужо і многа пішацца). Але калі лічыць, што «Беларуская народная песня ў музычнай драматургіі нацыянальных опер і балетаў» — праца навуковая, то і патрабаванні да яе павінны быць больш строгія, чым да папулярнай брашуры.

Пытанні аб тым, як выкарыстоўваць фальклор у музычнай творчасці, не раз служылі прадметам гарачых дыскусій у Саюзе кампазітараў і маюць даволі вялікую гісторыю. Цяпер ужо, напэўна, не знойдзецца ніводнага аўтара, які б уводзіў у сваю музыку народныя песні ў такім выглядзе, як яны бытуюць у народзе, механічна капіраваў бы іх. Выкарыстанне народнапесеннага матэрыялу вымагае зараз глыбокага творчага пераасэнсавання, актыўнага творчага падыходу да яго. Але пры гэтым нельга выходзіць і за рамкі, за якімі народная песня пачынае губляць свае нацыянальныя рысы. Так, напрыклад, выклікалі даволі бурныя спрэчкі занадта смелыя апрацоўкі беларускіх народных танцаў «Бульба», «Кола» і «Мяцеліца», зробленыя Я. Глебавым у балеце «Мара».

Таму, як мне здаецца, робячы грунтоўны і прафесіянальны аналіз усіх тэхналагічных прыёмаў выкарыстання народнай песні ў сцэнічных творах, С. Нісневіч павінна была б зрабіць і пэўныя вывады аб тым, якія з гэтых апрацовак найбольш мастацкія, найбольш сучасныя.

У адным месцы музыказнаўца робіць вывад, што недахопам некаторых народных хораў у беларускіх операх з'яўляецца іх статычнасць, адсутнасць жывой народнай масы. А праз дзве старонкі яшчэ піша, што «...у радзе выпадкаў усё ж назіраецца аднабаковае выкарыстанне народных мелодый, няпоўны ахоп характэрных рысаў народнай творчасці і выканаўства. Часта боязь выйсці за межы пераймальнасці і стылізацыі народнай музыкі прыводзіць да сціпласці гарманічнай мовы, да адсутнасці тэматычнай распрацоўкі, да недастатковага выкарыстання паліфоніі і да раду іншых істотных недахопаў». Аднак гэтыя справядлівыя папрокі, на жаль, не маюць пэўнага адрасу і таму павісаюць у паветры.

Не зусім аднолькава адносіцца аўтар і да разбору музычнага матэрыялу асобных опер. Так, у параўнанні з другімі, надзвычай мала сказана аб операх «Марынка» Р. Пукста і «Яснае світанне» А. Туранкова. Не разглядае аўтар у сваёй працы опер «Андрэй Касценя» М. Аладава і «Машэка» Р. Пукста. Абедзве яны, хаця і не ўбачылі святла тэатральнай рампы, але ў выглядзе мантажоў гучаць па радыё, маюць шмат цікавага, мастацкага, своеасаблівага ў выкарыстанні народна-песеннага матэрыялу і складаюць пэўную старонку гісторыі беларускага музычнага мастацтва. Пры гэтым хочацца дадаць, што «Машэка» нават ні разу не ўпамінаецца ў тэксце.

І ўсё ж мне здаецца, праца «Беларуская народная песня ў музычнай драматургіі нацыянальных опер і балетаў» з'яўляецца каштоўным укладам у беларускае музыказнаўства і стане настольнай кнігай для студэнтаў і педагогаў музычных навучальных устаноў, прафесіяналаў-музыкантаў, кампазітараў і ўсіх, хто сур'ёзна і грунтоўна вывучае гісторыю беларускага музычнага мастацтва.

Д. ЖУРАЎЛЕЎ.

С. Нісневіч. «Беларуская народная песня ў музычнай драматургіі нацыянальных опер і балетаў». Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск. 1962

КОЛАСАЎСКІЯ ВЕЧАРЫ

Музей Якуба Коласа правёў два літаратурныя вечары, прысвечаныя выдатнаму беларускаму песняру. Адзін з іх адбыўся ў Палацы культуры будтрэста № 1. Даклад аб творчай дзейнасці Якуба Коласа зрабіў навуковы супрацоўнік музея М Жыгоцкі. Паэты Н. Гілевіч, Ул. Паўлаў, І. Калеснік, С. Шушкевіч прачыталі вершы, прысвечаныя народнаму песняру. Аб жыцці Коласа шмат цікавага расказаў брат паэта Іосіф Міхайлавіч Міцкевіч. У вечары прыняў удзел сын Я. Коласа Д. К. Міцкевіч.

Коласаўскі вечар адбыўся таксама ў Інстытуце механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі. Удзельнікі вечара прагледзелі таксама кінафільм «Першыя выпрабаванні», пастаўлены па трылогіі Я. Коласа «На ростанях».

Старонка абласнога літаратурнага аб'яднання

СЁННЯ ВЫСТУПАЮЦЬ ЛІТАРАТАРЫ ВІЦЕБШЧЫНЫ

Ад блакітных азёраў Браслаўшчыны да брацкай Смаленшчыны, ад дрымучых расонскіх бароў да раўнін Прыдняпроўя раскінулася віцебская зямля. Магутныя заводы і фабрыкі выраслі тут за гады Савецкай улады. На шырокіх калгасных палетках каласяцца залацістыя нівы, песні шчасця і працы звіняць над краем. Цудоўнымі, працавітымі людзьмі славіцца Віцебшчына.

Багатая яна і літаратурнымі традыцыямі. Тут рабілі свае першыя крокі такія прызнаныя майстры слова, як Міхась Лынькоў і Пятрусь Броўка, Тарас Хадкевіч і Анатоль Вялюгін і многія іншыя. Тут выспяваў яркі талент Эдуарда Самуйлёнка, мужнеў паэтычны голас Алеся Звонака. Ёсць нашы землякі і сярод пісьменнікаў малодшага пакалення — Васіль Быкаў, Еўдакія Лось, Рыгор Барадулін, Генадзь Бураўкін і інш.

Даволі значны атрад літаратараў на Віцебшчыне і цяпер. У Віцебску, Оршы, Полацку, у многіх раённых цэнтрах вобласці працуюць літаратурныя аб'яднанні. Тут маладыя і пачынаючыя паэты і празаікі павышаюць свой творчы ўзровень, авалодваюць літаратурным майстэрствам. Зразумела, асноўная большасць з іх уваходзіць у літаратурнае аб'яднанне пры рэдакцыі абласной газеты «Віцебскі рабочы». Гэта людзі розных прафесій і ўзростаў, але ўсіх іх аб'ядноўвае адно — любоў да літаратуры. Яны — актыўныя ўдзельнікі нашага кіпучага жыцця, і тэмы, і матывы іх творчасці арганічна вынікаюць з нашай рэчаіснасці, падказваюцца самім жыццём.

Дзве кніжкі вершаў на рускай мове выпусціў член Саюза пісьменнікаў Давід Сімановіч. Хутка ў Мінску выйдзе яго трэцяя кніжка. Нядаўна дэбютаваў з першым паэтычным зборнікам малады паэт Юрый Лакербая. Плённа працуюць на паэтычнай ніве Валянцін Лукша, байкапісец Мікола Макаеў, рабочыя домабудаўнічага камбіната Мікалай Гвоздзікаў і Павел Клепік, работніца фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі» Маіна Бабарыка, настаўнік Аўгуст Капеліёвіч і іншыя. Свежасцю паэтычных вобразаў вызначаюцца вершы Славаміра Хадаронка, выпускніка Полацкага педвучылішча. Паспяхова спрабуе свае сілы ў жанры апавядання і нарыса інжынер завода электравымяральных прыбораў Уладзімір Сальнікаў. Для ўсіх іх характэрна імкненне ісці ў нагу з сённяшнім жыццём, паказваць у сваіх творах працоўную гераіку і прыгажосць нашага жыцця.

Гэтая старонка мае на мэце даць некаторае ўяўленне аб рабоце літаратараў Віцебшчыны.

Л. ГЛАВАЦКІ.

ПУБЛІКУЮЦЦА:

АПАВЯДАННЕ

Ул. САЛЬНІКАВА.

ВЕРШЫ

В. ЛУКШЫ,
Г. ДЗМІТРЫЕВА,
Д. СІМАНОВІЧА,
Ю. ЛАКЕРБАЯ,
М. БАБАРЫКІ,
Я. ЛУКАШЭВІЧА,
Э. ЗУБРЫЦКАГА,
С. ХАДАРОНКА,
П. СУШКО,
І. СТАДОЛЬНІКА.

Валянцін ЛУКША

БУДАЎНІКІ

Цэльсій, як гавораць,
пад завязку
Выцягнуў расплаўленую шыю.
У пылу,
нібы ў дзівосных масках,
Жоўтыя і шэрыя машыны.
Хутка ў катлаваны,
рад за радам,
Рушаць
камсамольскія брыгады.
Ўспыхне сцяг, як вогненны арык,
Цішыня
сабе не знойдзе схovішча...
Ведаю —
сапраўдны будаўнік
Усё жыццё у баявым становішчы!

* * *

Пыл на зубах,
як чэрствая скарынка,
Хоць неба чарпані далоні поўныя
І доўга пі блакіт,
дзе ні хмурынкі,
Аж да аскомы,
бы ваду чароўную.
Скуголіць хвосткі вецер ачмурэла,
Кран вежавы хістаецца,
рыпіць...
Ад смагі і метал заіржавелы,
Як кнігаўка,
папросіць: «Пі-і-ць!».

Іх можна часта бачыць вось так, за круглым рэдакцыйным сталом. Шчырая гутарка, сяброўскія парады, часам жарты. М. Макаеў, М. Гвоздзікаў, Ю. Лакербая, А. Філімонаў, Р. Рабунская, М. Бабарыка, С. Чарняк — члены літаратурнага аб'яднання пры рэдакцыі газеты «Віцебскі рабочы» абмяркоўваюць свае новыя творы.

Фота А. СЛЕПАКОВА.

Яўген ЛУКАШЭВІЧ

НА ЛЕНІНСКІМ ПРАСПЕКЦЕ

Дождж прайшоў.
Асфальт бліш цыць,
Як люстра.
Над зямлёй
Блакіту парасон.
Мчыць праспект,
Бяжыць людзям насустрач,
Несучы найлепшае
З імён.

Я іду па плошчы
Задуменны.
Дом Урада...
Стой!
Тут крок прыціш...
Я спаткаўся з Леніным
Сягоння,
Каб пагаварыць з ім
аб жыцці.

Генадзь ДЗМІТРЫЕЎ

ВЯЧЭРНЯЕ НАДДЗВІННЕ

Ляжу я
пад небам голым,
Зямлю падлажыўшы пад голаў.
А неба —
сіняе-сіняе,
І месяц,
як падасінавік.
Недзе рыпяць
уключыны,
На ноч
светлякі уключаны,
І драч
ніяк не сунімецца,

І пахне трава
суніцамі.
А вокала
сосны натоўпамі,
Здаецца,
вось-вось затупаюць
І пойдуць
хадою нязвыклаю
Туды, адкуль песня выплыла...
І хочацца
сцежкаю роснаю
Пахрочыць
услед за соснамі...

Іван СТАДОЛЬНІК

ГРЫБЫ

Люблю, калі з дажджамі
спорнымі
Грымяць басістыя грамы,
Тады квяцістымі узорамі
Лес упрыгожваюць грыбы.

Ідзеш. Туман вісіць над сцежкаю,
Пад ногі сыплецца раса,
З чырвонашчокай сыраежкаю
Я размаўляю сам-насам.

І падасінавік там лысіну
Лістом бярозавым прыкрыў,
А баравік галоўку высунуў,
З-пад дзеразы, імховых грыў.

Гараць лісічкі залацістыя,
Як быццам зоркі уначы,
І, каб не росы тыя чыстыя,
Маглі б, здаецца, апячы.

Павел СУШКО

НАРАДЖЭННЕ ДНЯ

Патухлі,
Адсвяціліся
Тугія гронкі зор.
Абшары абудзіліся,
Гудзе,
Звініць прастор.

Змрок у закуткі
туліцца —
Яму не да забаў.
І людзі крочаць
вуліцай
Да мірных сваіх спраў.

Славамір ХАДАРОНАК

ЖАДАННЕ

Сёння
з роднай
бацькоўскай клямкай
Развітацца гатовы я.
Хай жа ранца
тугія лямкі
Муляць плечы мае
штодня.
Сэрца рвецца туды,
дзе студзяць
Халады пякучыя
кроў,
Дзе вятрыска
цярэбіць грудзі
Травяністыя
курганоў.
Я гатоў
у марацкай робе
Да касцей сябе прасаліць,
Хмары
смела вінтамі кроіць,
Сосны звонкія
з ног валіць.

На шляху нялёгкім,
няспынным
Залатых мне
не трэба гор,
Хіба толькі
глыток адзіны
З палачанскіх гаючых азёр...

Юрый ЛАКЕРБАЯ

ПРОФЕССИЯ

Среди птиц
уважаю ястреба,
Средь растений —
стебель бессмертника.
Привыкаю к пути опасному
Без причальных огней,
без берега.
Отвыкаю от скуки плесени,
С солнцем,
с ветром креплю содружество!
Такова у меня профессия —
Невозможна она без мужества.
В ней — апрельская свежесть
ясеня
Над зеленым
отвесным берегом...
В небо взмою —
и буду ястребом,
В степь приду —
останусь бессмертником!

АПАВЯДАННЕ

Абходчык

Ул. САЛЬНІКАЎ

У-у-ух!

Бас паравознага гудка пракаціўся над вяршалінамі соснаў, слізгануў у зараснік маладога бярэзніку, заблытаўся ў галінках вербалозу і вярнуўся назад, аднекуль з глыбіні гушчару, ласкавым тэнаркам. Здрыганулася, нібы прачнулася, асіна і аб нечым хутка загаманіла трапяткімі лісточкамі. Ранішняе сонца, з цяжкасцю прабіваючы густы туман, што слаўся па зямлі, запальвала на травах яркія зорачкі расы.

У-у-ух! — зноў выгукнуў лакаматыў.

Грукат цягніка нарастаў няспынна, нібы лавіна. Ракочучы, гукі імчаліся навыперадкі, і здавалася, усё: лес, зямля, неба — поўняцца імі і ў трапятанні заміраюць.

Пачуўшы набліжэнне поезда, з будкі выйшаў абходчык Сямён Кузьміч ці, як яго звалі, проста — Кузьміч. З выгляду яму, не зважаючы на рудаватую бародку, было не больш пяцідзесяці, хоць у сапраўднасці пераваліла за шэсцьдзесят. Жмурачыся ад яркага святла, ён агледзеўся, зябка захінуў пінжак і павольна пайшоў да лініі. Эшалон набліжаўся. Кузьміч выцягнуў перад сабою сцяжок, зняў шапку і ветліва памахаў ёю машыністу. Той у адказ штосьці крыкнуў —за шумам нельга было разабраць, і да ног абходчыка скаціўся вялізны рэчавы мяшок. На момант у акенцы паравознай будкі мільгануў качагар. Ён таксама нешта пракрычаў. А ў наступную хвіліну перад абходчыкам па рэйках ужо грукалі коламі вагоны. Вось хутка і апошні знік за паваротам. Адразу стала ціха. Аднекуль з лесу пяшчотна, крыху сумна, але выразна і ясна празвінела заранка, конікам прастракатала аўсянка, і вось ужо птушыныя галасы зліліся ў адзін хор. Кузьміч падняў мяшок, пастаяў хвіліну, да нечага прыслухоўваючыся, і падаўся да будкі. Прысеўшы на лавачку, ён распакаваў пасылку, дастаў пісьмо, што ляжала зверху. Пісьмо было ад старэйшага сына.

Сын запрашаў у госці, намякаў бацьку, што яму не шкодзіла б і зусім пакінуць працу, пераехаць да яго ці да дачкі. У пісьме ён, нібы між іншым, паведамляў, што гэтым цягніком на ўчастак едзе практыкант. Гэта раззлавала старога. «Замену шле! Начальнік над бацькам!.. — думаў ён. — На пенсію выкурыць хоча...»

Кузьміч любіў сваю работу і думаць не хацеў, што пакіне калі-небудзь будку. Яшчэ дзед яго — беззямельны селянін, ратуючыся ад голаду, прыехаў сюды на заробкі. Вось яны — таполі. Старыя, пасаджаныя яшчэ бацькам: галінкі на іх сям-там пасохлыя; тыя, што крыху маладзейшыя, вырошчваў сам Кузьміч; апошнія тры — густыя, пахучыя, пасадзілі дзеці...

— Інжынеры... Выхаваў вас, а вы ту-ту!.. — з дакорам у голасе сказаў Кузьміч. Хоць дачка яго была настаўніцаю, малодшы сын тэхнікам і толькі старэйшы скончыў політэхнічны інстытут, бацька ўсіх іх называў «інжынерамі». — Запрашаюць вось, а ці лёгка адарвацца, падумалі?

Дзяцей ён любіў і сапраўднай злосці ў сэрцы не было. Апаноўваў смутак па маладосці, па непрыкметна прайшоўшым жыцці. Балюча было, што блізкія не хочуць зразумець яго душу, якая прырасла да гэтых рэек, да гэтага кутка. Цяжка думаць, што нехта можа заняць тваё месца... Таполі спілуе — цень наводзяць, бэз выдзярэ — вокны загароджвае. А чыгунка?.. Чыгунка для яго будзе абавязкам... Кузьміч нават злосна вылаяўся. Прыгадаўшы, што едзе практыкант, падумаў, што гэта, пэўна, і ёсць замена яму...

— Так, дзеці ёсць, а нашчадкаў і няма! — выказаў зноў уголас сваю патаемную думку абходчык.

Прытоптваючы мураву, Кузьміч падыбаў у бок ад будкі. Калісьці па гэтым насыпу праходзіла чыгунка — гаспадар вывозіў лес. Пасля яго смерці нашчадкі заняліся іншым, а рэйкі паіржавелі, шпалы струхлелі, замок на стрэлцы заржавеў і ключ ад яго згубіўся. Пазней рэйкі зусім знялі, а шпалы Кузьміч спаліў у сваёй грубцы. Цяпер насып парос мохам, сям-там сінела мядуніца, нібы сняжынкі, бялелі кветкі, натапырыўшы сіваватыя галінкі, жаўцеў чыстацел. Ціха шапацелі маладыя бярозкі. Паветра пахла водарам ельніку і цветам арабіны. Ля яблыні Кузьміч спыніўся. Яна расла ля падножжа насыпу. Гэта было старое дрэва з маршчыністай агрубелай карой. Каструбаватыя галінкі з бутонамі беларужовых кветак цягнуліся ў блакіт. З кожным годам квецень на яблыні была ўсё больш кволая.

— Старэем... — як да даўняга знаёмага звярнуўся да дрэва Кузьміч. Ад адзінокага жыцця ён звык размаўляць сам з сабою, з кветкамі, з птушкамі, нібы яго разумелі. У такія хвіліны зморшчынкі на яго шчоках разгладжваліся, а шэрыя вочы цяплелі. Яблыня маўчала, ледзь варушыла галінкамі. — Так, старэем... — паўтарыў абходчык. — Не разумееш? Не, разумееш. І ты старая, каму ты бясплодная і сухая патрэбна? Спілуюць цябе, і будзеш валяцца дзе-небудзь. А то згарыш проста ў печы... А на тваім месцы другую пасадзяць. Так усе і забудуцца, што ты цвіла, і яблыкі твае елі...

З гэтым дрэвам у абходчыка быў звязаны цяжкі ўспамін.

...Была, як і цяпер, вясна. Аднойчы прачнуўся Кузьміч з трывогаю. Удалечыні глуха кукавала зязюля. За акном займаўся золак, пачуўся звонкі посвіст салаўя. Спакойна спалі дзеці, жонка. Што ж адбылося, адкуль гэты неспакой? Кузьміч нейкі час прыслухоўваўся. Потым яго вуха ўлавіла далёкі шум — ішоў маршрутны эшалон. Па звычцы Кузьміч наважыў пайсці, каб сустрэць поезд. І раптам яму здалося, што з другога боку ён чуе такі ж нарастаючы гул. Што гэта, рэха?

— Клаўдзя, уставай хутчэй! — падштурхнуў жонку абходчык і саскочыў з ложка.

— Чаго?! — не зразумела яна спрасоння.

«— Чуеш? Ці не цягнік ідзе насустрач маршрутнаму... Што яны там, на станцыі, звар'яцелі ці што!.. — Кузьміч паспешліва апранаўся.

— Ой, бацюхны! — пляснула рукамі жонка. —Ліхтар запальвай хутчэй.

Калі ліхтары былі запалены, абходчык выскачыў з будкі. Бег ён да лініі нацянькі. Калі дасягнуў насыпу, цягнікоў яшчэ не было відаць. Грукат набліжаўся. Ці заўважаць у час небяспеку машыністы? Не раздумваючы, Кузьміч кінуўся наперад і ўбачыў, што з-за павароту паказаўся першы цягнік. Ён імчаў на поўным хаду. Кузьміч не паспеў разглядзець на пуці жонку, яму трэба было хутчэй дабегчы да свайго павароту. Вось ужо засталася ззаду стрэлка. Кузьміч адчуваў, што поезд ззаду не спыняецца. Чаму? Клаўдзя не паспела? Кузьміч ледзь не плакаў ад бяссілля і злосці. Яшчэ не магло і... Знянацку мільгануўшая думка ўміг прымусіла абходчыка забыцца на ўсё. Стрэлка!.. Пераверці стрэлку, тады сустрэчны праскочыць у бок. Лаючы за непаваротлівасць жонку, Кузьміч кінуўся да стрэлкі. Новае няшчасце, замок! Абходчык паставіў паміж рэек ліхтар і, падхапіўшы ля абочыны камень, збіў замок. Маршрутны цягнік вось-вось павінен вынырнуць з-за павароту. Цяжкая гіра на рычагу, здавалася, прырасла. Ахнуўшы ад натугі, Кузьміч з цяжкасцю перавёў стрэлку і пляснуўся ў пясок, не разлічыўшы руху. Калі ён падняўся, маршрутны ўжо імчаўся на стрэлку, раздзьмухаючы пару. Машыністы адразу заўважылі небяспеку. Як выбух, прагучаў трывожны надрывісты гудок. Усё замерла, чакаючы сутыкнення. Хвіліна, дзве... Але вось абходчык убачыў, як маршрутны слізгануў у бок. Забыўшыся на небяспеку, Кузьміч чакаў на лініі.

— Ды хутчэй жа! — крычаў ён, амаль трацячы прытомнасць.

Пачуўся трэск. Цягнікі апошні раз грымнулі сваімі буферамі і спыніліся. Кузьміч узышоў на насып да збітага ў бок задняга вагона. Прыкметна пасвятлела, але лес цямнеў непраглядней сцяной.

— Што вы, д'яблы, сігнал не бачылі? — накінуўся абходчык на машыніста сустрэчнага поезда. — Галовы ў вас адсохлі ці што? Я ж пасылаў Клаўдзію насустрач...

— Адчапіся, не да цябе. Не бачылі мы ніякай Клаўдзіі, — агрызнуўся той.

— Фенагенаў, да паравоза клічуць! — аклікнулі машыніста.

Вылаяўшыся, абходчык пайшоў. У будцы жонкі, аднак, не аказалася. Кузьміч, забыўшыся, што ён амаль голы і мокры, зноў заспяшаўся да лініі.

— Клаўдзія, дзе ты? — паклікаў ён і, не дачакаўшыся адказу, хутка патупаў паўз эшалон.

— Клаўдзія! — ужо з трывогай крычаў ён. Ля вагонаў мітусіліся людзі.

— І як гэта яе?.. Крылом, напэўна, зачапіла з-за павароту... — гаварыў нейчы голас.

— Бедная, а яшчэ ж маладая, — слухаў, халадзеючы, Кузьміч.

— Клаша! — у роспачы выгукнуў ён, зразумеўшы, пра каго гаворка.

Апрытомнеў ён каля яблыні. Спачатку здзівіўся таму, як трапіў сюды, а потым абняў гладкі ствол дрэва і заплакаў наўзрыд, захлынаючыся... Ціха ўздрыгвалі галінкі ў веснавой квецені.

Шмат год мінула з таго часу... Якая грубая стала кара на яблыні. Толькі сэрца па-ранейшаму пакутліва шчыміць, калі ён прыходзіць сюды...

— Вось і мой час прабіў... — уздыхнуў абходчык. — Напрацаваўся. Эх, сын, сын, маці тут твая застанецца, — успомніў ён зноў пісьмо. — Не магу я адсюль пайсці, чужому сэрца сваё пакідаць...

Кузьміч збочыў да будкі. Яго цяжкія боты збівалі кропелькі расы, пакідалі за сабою мокры зялёны след. На чыгуначнай лініі прастракатала маторка.

«Едуць... Практыкант... І назва ж нейкая дзіўная — практыкант — цьфу! Не пагляджу, што ты начальнік, — падумаў Кузьміч пра сына. — Адпраўлю назад твайго практыканта...»

Кузьміч са злосцю падкінуў нагою грудку свежай зямлі, вырытую кротам, і запаволіў крок, адцягваючы непрыемную сустрэчу. Сонца ўзнімалася ўсё вышэй і вышэй. Асветленая яго праменнямі, будка здавалася навейшай і большай.

— Эге-ге! Вось ён, бабыль стары! — выйшаў з зарасніку жымаласці чалавек, у якім Кузьміч пазнаў матарыста з бліжэйшай станцыі.

— Чаго ж гасцей не прымаеш!

Не тоячы непрыязнасці, абходчык хацеў адказаць рэзка, але стрымаўся... За спіною матарыста стаяў чалавек прыкладна яго ўзросту і з ім хлапчук гадоў семнаццаці, які нагадваў некага знаёмага.

— Здароў, не пазнаеш? — сказаў прыезджы. — Бадай, і я цябе не пазнаў бы, калі б не ведаў, што гэта ты...

— Не памятаю... — азваўся Кузьміч. — Можа, і сустракаліся калі...

Хлапчук маўчаў. Матарыст з цікавасцю прыслухоўваўся да размовы. Прыезджы быў апрануты ў светлую форму чыгуначніка. На яго хударлявым твары былі акуратна падстрыжаныя сівыя вусы, шэрыя вочы глядзелі сур'ёзна.

— А сустрэчны цягнік не забыў? — ціха, з націскам спытаў ён.

— Сустрэчны?.. — Кузьміч першы раз пільна зірнуў у твар чыгуначніка, нібы абмацваючы кожную яго маршчынку. — Сустрэчны... — паўтарыў ён. І раптам перад яго вачыма прамільгнулі агні цягнікоў, што імчаліся адзін аднаму насустрач. «Кла-ш-ша-а!» — зноў прагучаў у вушах крык незабыўнай страты, мільганула яблыня ў белай накідцы.

— Фенагенаў, машыніст... — ціха сказаў Кузьміч і паглядзеў на хлапчука, — цяпер ён прыгадаў — хлапчук нагадваў таго Фенагенава — маладога машыніста.

— Ад'ездзіў сваё, — загаварыў Фенагенаў, — жыву на пенсіі. А гэта ўнук — таксама на чыгунцы хоча працаваць. Мы ж старыя чыгуначнікі — патомныя.

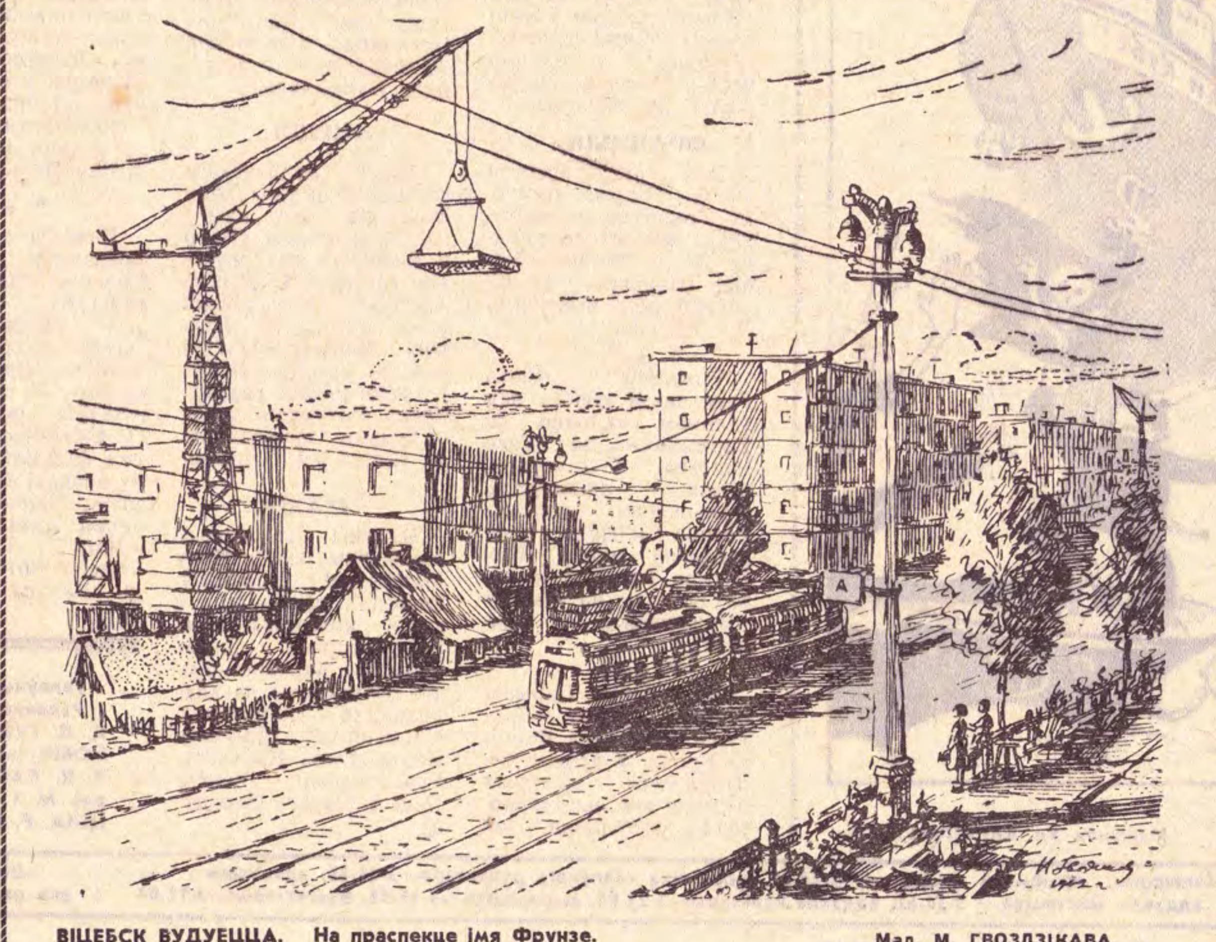
Кузьміч не ведаў, што адказаць. Непрыязнасць да ўяўнага прышэльца, які павінен разбурыць дарагі яму свет, траціла апору.

— Дык што? — спытаў абходчык, скоса пазіраючы на былога машыніста.

— А вось даведаўся, што ты яшчэ тут, стары, і прывёз да цябе ўнука, — Фенагенаў усміхнуўся і пагладзіў вусы. — Вучы яго ўсяму, як нас вучылі, не шкадуй...

— ...і цябе прыехаў наведаць, і гэтыя месцы... — стары агледзеў маладыя бярозкі, што іскрыліся ў яркіх праменнях, свежыя пахучыя галінкі сасонак, мокры ад расы ствол тонкага шыракалістага клёну.

Абходчык уловіў у голасе Фенагенава ледзь прыкметнае хваляванне. Стары машыніст здаўся чамусьці яму самым блізкім чалавекам, відаць, аб'ядноўвала іх мінулае. Прыліў пяшчоты раптам сціснуў сэрца абходчыка. Магчыма, гэта давала сябе знаць старасць... Кузьміч моўчкі паціснуў руку старому, і ўсе накіраваліся да будкі. Нібы дзве стралы, заззялі на сонцы рэйкі. Здавалася, вялікая лесвіца працягнулася ад маленькай рыжай будкі ў таямнічую далячынь.

ВІЦЕБСК БУДУЕЦЦА. На праспекце імя Фрунзе.

Мал. М. ГВОЗДЗІКАВА.

Давід СІМАНОВІЧ

ГОРОДА, В КОТОРЫХ Я НЕ БЫЛ...

Детских снов голубую небыль
покрывает времени снег...
Города, в которых я не был,
ждут меня у далеких рек.
К ним спешу
по легкой пороше
и зимы и весенних садов.
Но становится больше и больше
неувиденных городов.

То зовут с газетной страницы,
то по радио слышу вдруг:
где-то город успел родиться,
и построил его
мой друг...
И опять
мне под мирным небом
снятся яркие, как всегда,
города, в которых я не был —
удивительные города.

Маіна БАБАРЫКА

ЦВЕТЫ

У акации цветы —
Желтые подружки —
Пересыпали листы,
Как лицо веснушки.
Появившись из-за туч,
Солнце в желтом платье
Утопило желтый луч
В желтом аромате.
Я завидую лучу,
Утонуть в цветах хочу,
Но сердитая на диво
Возле ног моих крапива:
— Не рви цветы,
Не ломай кусты,
я тебе!..

ПАЛОЧКУ ЗА ПАЛОЧКОЙ

Палочку за палочкой
Пишет наша Алочка.
Карандаш упрямится,
За линейку тянется.
Только Алина рука
Терпелива и крепка:
Станут все крючочки
В ровненькие строчки.

Эдуард ЗУБРЫЦКІ

РАЗНОШУ ПІСЬМЫ

Пісьмы, пісьмы...
Далёкія, блізкія,
З марамі светлымі,
З пахамі траў,
Як быццам птушкі,
Што з радасным свістам
Кіруюцца з выраю
ў сонечны край.
Пішуць вам маці,
з усмешкай ветлай
Чакаючы ў госці
дачок і сыноў.
Прапахла водарам поля
І ветрам...
І ў кожным — пяшчота,
І ў кожным — любоў.
Не, не аддам сваё
шчасце нікому —
Да хат раікам весткі
нашу я ізноў, —
І рад,
Што даверылі мне.
Не другому,
Несці ў лістах
Людскую любоў.

ПЕРШЫ СІМФАНІЧНЫ

Адкрыццё новага канцэртнага сезона! Гэта заўсёды знамянальная і святочная падзея для кожнага прафесіянальнага музычнага калектыву. Тым больш, калі такая падзея супадае з юбілейнай датай. А сёлета якраз споўнілася дваццаць пяць год з дня адкрыцця Беларускай дзяржаўнай ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга філармоніі. І таму канцэрты сезона 1962-63 гадоў, які адкрыўся ў мінулую суботу сімфанічным канцэртам у акруговым Доме афіцэраў, для калектыву з'яўляецца юбілейным.

Трэба сказаць, што праграма першага канцэрта была цікавай, змястоўнай і дастаткова складанай. Пачалася яна выкананнем буйнага твора беларускай музыкі — кантаты А. Багатырова «Беларусы». Твор гэты для абодвух калектываў-выканаўцаў — сімфанічнага аркестра і Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР — не з'яўляецца новым. Кантату неаднаразова ўключалі ў дзяржаўныя канцэрты, перадавалі па радыё, запісвалі на магнітафонную плёнку. Гэтая акалічнасць, безумоўна, адыграла сваю ролю і пры яе сёлетнім выкананні. Кантата прагучала ладжана, даволі стройна і прыгожа. Дырыжор аркестра Мартын Нерсясян, які падрыхтаваў яе праграму ў Беларусі, здолеў пранікнуць у ідэйны змест, характар і кожнага музычнага вобразу твора, правільна раскрыць задуму кампазітара і данесці яе да слухачоў. Нельга не адзначыць добрае выкананне капэлай харавой партытуры, ансамбль паміж аркестрам і хорам, злітнае гучанне аркестравых эпізодаў. Удалым было і выступленне салісткі капэлы Р. Вол.

Летась у першым канцэрце сезона ў якасці саліста выступіў народны артыст РСФСР прафесар Павел Серабракоў. Сёлета ён зноў прыняў удзел у адкрыцці новага сезона. Мінскім аматарам музыкі прыйшоўся да спадобы гэты ўдумлівы ленінградскі музыкант, шчодра надзелены выдатным піяністычным дараваннем. Яго выкананне вылучаецца бліскучай артыстычнасцю, эмацыянальнасцю, шырокім пявучым гукам. Усе гэтыя якасці піяніст яшчэ раз прадэманстраваў пры выкананні Першага канцэрта для фартэпіяна з аркестрам Ф. Ліста. У інтэрпрэтацыі П. Серабракова твор прагучаў свежа і пераканаўча, адчувалася, што піяністу блізкі і зразумелы дух ліcтаўскай музыкі. Шматграннае майстэрства нашага госця ярка праявілася таксама ў сольным канцэрце.

З нецярплівасцю чакалі слухачы другога аддзялення, праграму якога складала Сёмая сімфонія славутага савецкага кампазітара Д. Шастаковіча. І нецярплівасць гэта зразумелая, калі ўлічыць велізарную папулярнасць сімфоніі, сілу яе ўздзеяння на слухачоў і тое, што яна выконваецца ў Мінску ўпершыню.

Буйныя сімфанічныя творы Д. Шастаковіча не раз уваходзілі ў праграму выступленняў нашага сімфанічнага аркестра і выконваліся ім на высокім мастацкім узроўні. Таму мінскія аматары музыкі мелі магчымасць для параўнання і пэўных высноў аб росце прафесіянальнага майстэрства калектыву, яго падрыхтаванасці да вырашэння складаных творчых задач.

Сёмая сімфонія Д. Шастаковіча вылучаецца сваімі грандыёзнымі маштабамі, складанасцю кампазітарскай задумы, глыбокім ідэйным зместам. Поўнасцю раскрыць усю веліч і прыгажосць яе непаўторнай музыкі — справа не лёгкая. Дырыжор М. Нерсясян паставіўся да сваёй задачы сур'ёзна, з поўнай адказнасцю і разуменнем яе складанасці і пры выкананні сімфоніі паказаў вялікі ўнутраны тэмперамент, добрае веданне партытуры. І аркестр і дырыжор шчыра імкнуліся як мага паўней раскрыць багатую драматургічную задуму твора, глыбіню яго музычных вобразаў.

Пераканаўча, з сапраўдным драматычным напружаннем прагучаў эпізод «нашэсця» з першай часткі сімфоніі, які вымагае ад музычнага калектыву ўмельства правільна размеркаваць свае сілы, на працягу значнага адрэзку часу зрабіць плаўнае нарастанне гучнасці і давесці яе да велізарнейшай сілы. Гаворачы аб гэтым эпізодзе (ён складаецца з адзінаццаці варыяцый на нязменную музычную тэму), нельга абмінуць майстэрскую ігру артыста аркестра Л. Гурэвіча, які бездакорна правёў сольную партыю малога барабана. Трэба адзначыць таксама выкананне сола фагота ў першай частцы сімфоніі ў выкананні саліста аркестра У. Шпокалава.

Даволі правільнае ўвасабленне атрымала другая частка сімфоніі — скерца — з яго светлымі, лірычнымі крайнімі эпізодамі і трывожна ўсхваляванай сярэдзінай.

Цёпла сустрэлі прысутныя ў зале выкананне надзвычай глыбокай і змястоўнай эмацыянальна-насычанай трэцяй часткі і грандыёзнага жыццесцвярджальнага фіналу.

Але ці можна ў цэлым лічыць выкананне сімфоніі ўдалым? На нашу думку, шмат чаго ў ім было нездавальняючага. Мова Сёмай сімфоніі Д. Шастаковіча вельмі складаная. У ёй ёсць нямала вострых і нечаканых гарманічных спалучэнняў, і для таго, каб яны прагучалі пераканаўча і не здаваліся выпадковымі, патрэбна асаблівая дасканаласць інтанацыі. На жаль, чысцінёй строя Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР не мог пахваліцца. Адкрытыя «накладкі» былі ў партыі труб у першай частцы, не менш прыкметна «вылучыліся» драўляныя духавыя інструменты і валторны ў другой і трэцяй частках. І яшчэ адзін буйны недахоп — недастатковая тэхнічная дасканаласць выканання. Асобныя інструменты і цэлыя групы аркестра з цяжкасцю спраўляліся са сваімі партыямі і назваць усе выпадкі недакладнага выканання, ці «мазаных» пасажаў, проста немагчыма.

Звычайна кожная канцэртная арганізацыя, кожны музычны калектыў рыхтуецца да першага выступлення ў новым сезоне асабліва старанна і доўга, мабілізуючы ўсё сваё ўмельства, волю і прафесіянальную годнасць, каб паказаць сябе, што называецца, «у поўны рост». Больш чым дастаткова рэпетыцыйнага часу на падрыхтоўку першага канцэрта было і ў нашага сімфанічнага аркестра. Не хочацца думаць, што творчы калектыў не змог авалодаць выканаўчымі цяжкасцямі праграмы, — хутчэй ён недастаткова поўна выкарыстаў час і свае багатыя мастацкія магчымасці.

У праграму першага сімфанічнага канцэрта новага сезона Беларуская дзяржфілармонія ўклала аркуш паперы з надпісам: «Да адкрыцця канцэртнага сезона 1962-63 гг.». У ім надрукаваны прозвішчы выдатных савецкіх і зарубежных выканаўцаў і дырыжораў, якія прымуць удзел у мінскіх канцэртах і спіс найбольш складаных, цікавых і значных твораў, што ўвойдуць у іх праграмы. Пажадаем, каб усе гэтыя канцэрты вылучаліся высокім мастацкім узроўнем, а старэйшы музычны калектыў нашай рэспублікі — Дзяржаўны сімфанічны аркестр Беларускай ССР паказаў выдатныя выканаўчыя якасці, высокае майстэрства і творчую сталасць.

З. ОСІПАЎ.

Выступае Акадэмічная харавая капэла ў суправаджэнні сімфанічнага аркестра.

Фота Ул. Крука.

Чжао Цзі-сінь—беларускі калгаснік

У мінулым стагоддзі, у кітайскай правінцыі Шаньдун, у сям'і Чжао нарадзіўся сын, якога назвалі Цзі-сінь. Сям'я была вельмі бедна. І Цзі-сіню рана прыйшлося пайсці ў батракі.

[illegible]

...Чжао Цзі-сінь, павінен быў выступіць супраць генерала Дзянікіна.

У час паходу байцы размясціліся ў невялікім гарадку Дабранцы. Тут вось і адбылася ў жыцці Чжао Цзі-сіня падзея, якая ў далейшым прывяла яго ў беларускі калгас. На адной з вуліц горада Чжао Цзі-сінь сустрэў маладую, прыгожую жанчыну і загаварыў з ёю. Беларускай сялянцы спадабаўся статны чырвонаармеец-кітаец. Вярнуўшыся на другі дзень у родныя Маркавічы Марыя Дзёшава ўбачыла каля сваёй зямлянкі чырвонаармейца. Яго прывяла сюды сяброўка Марыі. Прызнанне ў ма-

[illegible]

...цяжкі шлях барацьбы з ворагамі Савецкай улады.

Сёлета Чжао Цзі-сіню споўнілася 79 год, але ён усё яшчэ бадзёры і рухавы. Дзяржава выплачвае яму пенсію. Стары чырвонаармеец карыстаецца вялікай павагай у аднавяскоўцаў, асабліва любіць моладзь слухаць яго расказы аб барацьбе старэйшага пакалення за ўладу Саветаў, за новае, шчаслівае жыццё.

Такая гісторыя кітайскага бедняка, які стаў беларускім калгаснікам і знайшоў у Савецкім Саюзе сваю другую Радзіму.

Э. ЭНЦІН.

ТЭЛЕБАЧАННЕ Ў РЭСПУБЛІЦЫ

Толькі сем гадоў мінула з таго часу, калі ў нямногіх дамах мінчан упершыню ўспыхнулі блакітныя экраны тэлевізараў. Пачатак работы мінскага тэлецентра быў вялікай і радаснай падзеяй у культурным жыцці рэспублікі.

Сёння насельніцтва Беларусі мае 115 тысяч тэлевізараў. Акрамя Мінска, тэлецэнтры пабудаваны ў Гомелі, Віцебску і Брэсце.

Самы магутны тэлецэнтр — сталічны. У зоне яго дзеяння звыш 80 тысяч прыёмнікаў. Штодзённае вяшчанне Мінскай тэлестудыі па першаму каналу павялічылася да пяці з палавінай гадзін. Тэлегледачы маюць таксама магчымасць на працягу шасці гадзін у суткі прымаць па шостаму каналу перадачы непасрэдна з Масквы.

Цяпер тэрыторыя ўпэўненага прыёму тэлевізійных перадач дасягнула 26 тысяч квадратных кіламетраў. Гэта значыць, што звыш трох мільёнаў гледачоў рэспублікі могуць карыстацца тэлевізарамі.

— Якія ж перспектывы далейшага развіцця тэлебачання?—з такім пытаннем карэспандэнт БЕЛТА звярнуўся да начальніка Беларускага рэспубліканскага радыёцэнтра Л. В. Касцюшкі. Вось што ён адказаў:

— Асноўная задача заключаецца ў тым, каб максімальна расшырыць зону дзеяння існуючых тэлецэнтраў. Гэта можа быць дасягнута як за кошт павелічэння іх магутнасці, так і шляхам будаўніцтва рэтранслятараў. У бліжэйшыя тры гады намячаецца пабудаваць магутныя рэтранслятары ў Магілёве, Слоніме, Ушачах і раёне Брэста. З уводам іх у строй плошча прыёму тэлеперадач павялічыцца на 91 тысячу квадратных кіламетраў.

Вялікія работы намячаюцца па рэканструкцыі мінскага тэлецэнтра. Замена існуючых перадатчыкаў на больш магутныя, будаўніцтва новай, значна большай па вышыні антэннай апоры дазволіць павялічыць радыус упэўненага прыёму тэлевізійных перадач з 65 да 110 кіламетраў.

Сувязісты робяць свае наметкі і на работы за межамі цяперашняга сямігоддзя. Будаўніцтва раду новых магутных рэтранслятараў у раёне Мазыра, Пінска і на поўначы рэспублікі дасць магчымасць практычна вырашыць задачу прыёму тэлеперадач на ўсёй тэрыторыі Беларусі.

(БЕЛТА).

ФЕЛЬЕТОН

ДЗЕД НУПРЭЙ НА МАЛАДЗЁЖНЫМ ВЕЧАРЫ

Не ведаю, як маім аднагодкам, а мне вясной ды ўвосень — бяда. Ногі. Гудуць, ратунку няма. Раматус, каб на яго... Ні прыпаркі, ні прымочкі не памагаюць.

Юзік, суседаў хлопец, кажа: ты, дзед Нупрэй, не сядзеў бы на печы, як старая баба, а пайшоў бы ў раённы Дом культуры ды паслухаў там пра свае ногі якую-небудзь навуковую лекцыю ці даклад.

«Што ты. — кажу, — унучак, хто гэта будзе пра мае хваробы даклады рабіць». А ён мне: «Будуць, — кажа,—дзед, будуць. Як убачыш на шчыце, каля раймага, аб'яву пра вечар адпачынку моладзі, адразу і загадвай, каб хутчэй баба падавала вячэру, і шпар у Дом культуры. Я не я буду, калі не пачуеш лекцыю пра якую-небудзь хваробу. Глядзіш — і на сваю натрапіш».

Гаворыць, а сам ухмыляецца, шэльма. Не вельмі я яму паверыў, але пайшоў. І што ж вы думаеце — сапраўды, гэтыя аб'явы пра вечары маладзёжныя, толькі так, для прыліку, для прынады як той казаў. Тактыка такая ў дырэктара Дома культуры. Разгадаць яе можна, толькі разоў пяць на гэтыя вечары схадзіўшы.

Што за тактыка, пытаеце? А вось якая. Калі б у аб'яве было напісана, што ў клубе адбудзецца доктарская лекцыя, дык, само сабой, апрача мяне ды маіх равеснікаў нікога б туды не зацягнуў. А напішаш пра вечар адпачынку, наабяцаеш моладзі гульняў розных, танцаў ды атракцыёнаў, дык тады сядзі і чакай спакойненька. Маладыя, яны на гулі, што матылі на агеньчык. Сабралася чалавек паўтараста, тады і — шась ім знянацку лекцыю пра дванаццаціперсную кішку ці апендыкс які-небудзь. Любанялюба, а папаўся — дык сядзі і не рыпайся.

Учора, напрыклад, бітых дзве гадзіны лектар варажыў ды здагадкі розныя рабіў: з чаго людзі на рак хварэюць і да якога месца гэтая хвароба больш за ўсё чапляецца. Дзіва дый годзе! І чым гэтыя хлопцы ды дзяўчаткі правініліся. Сядзяць, як на хаўтурах. Такую доктар нудоту нагнаў, так усіх замаркоціў, што нават мне, старому, і то, здаецца, лёг бы — і канцы. Не дзіва, што людзі, якія ля дзвярэй сядзелі, яшчэ ў самым пачатку на вуліцу сiганулі. А за імі пакрысе і астатнія. К канцу лекцыі я амаль што адзін застаўся.

Выходжу, а да мяне Юзік — з вачэй аж іскры сыплюцца, а сам сур'ёзны, як артыст. І гэтак спагадліва, шчыра кажа:

— І сёння вам таксама, дзядуля, не пашанцавала, не трапілі на сваю лекцыю. Прыходзьце ўжо ў наступны чацвер — можа, будзе што пра аблысенне ці пра гэты, ну, як яго, што ад доўгай сядні здараецца. А можа, якраз і пра раматус. Усё, дзядуля, залежыць ад дырэктара. Захоча ён — будзе маладзёжны вечар пра дызентэрыю, захоча — яшчэ пра што-небудзь. Ён гэтыя вечары ўсё адно штукамі лічыць. Яму для справаздачы. Дактарам таксама для справаздачы. План па прафілактыцы выконваюць.

— Чакай, — кажу, — пустазвон, а ты тут хто? А табе што — хіба усё роўна, весела адпачываць ці ўсялякую лухту слухаць?

А ён мне ў адказ: райкому камсамола, кажа, усё роўна, а я што, мы—радавыя.

Толькі я пачаў распякаць яго як мае быць, толькі пачаў, як той казаў, да самага шпіку дабірацца, а ён мне:

— Ты, — кажа, — дзед, мяне не агітуй, а лепш паглядзі, як нашага брата пасля лекцыі забаўляць будуць.

Пайшоў я зноў у Дом культуры. А там — нібы дзіцячы сад сабраўся. «Выхавацельніца» ў ім Дамініка, што па культурнай частцы ў РДК працуе. Не смейцеся, праўда, праўда. Нібы забылася яна, што перад ёю дарослыя людзі, а не хлопчыкі і дзяўчаткі, якія, апрача казкі пра курку рабую, нічога не ведаюць. Давайце, кажа культурніца, правядзём такую гульню: я прачытаю першую частку якой-небудзь прымаўкі, а вы адгадайце другую.

І вось гульня пачалася. Дамініка кажа:

— Ці грай...

А дзецюкі хорам:

— ...ці скрыпку аддай!

Дамініка:

— Што ўбіў...

Дзецюкі хорам:

— ... тое і ўехаў!

Юзік таўчэ мяне пад бок і пытаецца:

— Ці будзем смяяцца ці пацерпім, рашай, дзед, сам.

— Будзем, — кажу, — цярпець. А заўтра зойдзем з табой куды трэба і скажам, каб у гэтых культурнікаў спыталі, ці ведаюць яны абедзве часткі прымаўкі «Не ў свае сані не садзіся».

Тым часам з дырэктарскай бакоўкі выкаціліся два здаравенныя хлапцы, па шыю спавітыя ў зрэбныя мяхі. Па камандзе «марш», яны кінуліся навыперадкі з канца ў канец пакоя. Пылу нарабілі, грукату і, каб адзін з іх не бразнуўся, а другі ў гэты час не дасягнуў фінішу, дык не ведаю, чым бы і скончылася.

Затым хлопцаў распавілі, вытраслі з мяхоў і таму, хто першы дасягнуў фінішу, далі абаранак. Дамініка думала, што будзе смешна.

Яшчэ гулялі ў жмуркі, спаборнічалі, хто хутчэй чайнай лыжкай наносіць поўную шклянку вады, склейвалі парэзаныя на кавалкі малюнкі казы, гускі, чарапахі і іншых прадстаўнікоў жывёльнага свету.

Так і закончыўся гэты вечар моладзі. Смяяліся? Ды не, не чуў. Хіба толькі Юзік, гледзячы на мой разяўлены ад здзіўлення рот, ды яшчэ дырэктар, падлічваючы колькасць прададзеных білетаў.

Вось я і думаю цяпер. Вядома, маладому чалавеку трэба ведаць, у якім баку знаходзіцца гэты самы апендыкс. Не пашкодзіць яму і трапная прымаўка. Але навошта забаўляць яго, як дзіця, калі ён хоча ведаць, што там, на другім баку Месяца, як ідуць справы на Кубе, у Алжыры, якія новыя машыны сканструявалі інжынеры... Ды ці мала што можа цікавіць маладога чалавека нашага часу. А ў нашым Доме культуры на адных дактарах свет клінам сышоўся. Ды каб толькі ў нашым!

Такая думка ў мяне, дзеда Нупрэя. Згодны вы з ёю ці не?

Дзедавы словы запісаў **А. ПЕТРАШКЕВІЧ.**

Наш міжнародны каментарый

Пірацтва, якое калісьці бурна працвітала на Карыбскім моры, зноў адраджаецца ў гэтым раёне Атлантыкі. Кубінскія контррэвалюцыянеры, якія ўмацаваліся ў штаце Фларыда і на амерыканскім востраве Пуэрта-Рыка, сярод белага дня ўзнімаюць чорны сцяг з чэрапам і перакрыжаванымі касцямі. Сальват — атаман шайкі наймітаў абвясціў: «Мы будзем атакаваць любое савецкае судна, якое ўбачым у кубінскіх тэрытарыяльных водах».

З газет.

НЕ СПЫНІЦЬ!

Малюнак Ул. БАРАНОЎСКАГА.

ЛЕКЦЫІ АБ НЕЗАБЫЎНЫМ ГОДЗЕ

Навуковыя работнікі Беларускага дзяржаўнага гісторыка-краязнаўчага музея праводзяць гутаркі чытаюць лекцыі аб гераізме рускага, беларускага, украінскага і іншых народаў нашай краіны ў Айчыннай вайне 1812 года. Пры правядзенні лекцый і гутарак аб гераічным мінулым шырока выкарыстоўваюцца наглядныя дапаможнікі — старажытныя гравюры каляровыя рэпрадукцыі карцін гістарычных бітваў мастакоў Верашчагіна, Пранішнікава, Геса. Кацебу, копіі дакументаў-рапартаў і данясенняў аб баях пад Мірам, Салтанаўкаю, Друяй, Кобрынам газеты таго перыяду «Санкт-Петербургские ведомости», «Северная почта».

Шырока выкарыстоўваюцца і рэчавыя матэрыялы — агнястрэльная і халодная зброя, абмундзіраванне, амуніцыя рускіх салдат і афіцэраў у 1812 г., трафейная зброя, знойдзеная непасрэдна на Барадзінскім полі і ля вёсак Студзёнка і Брылі ў час панічнай пераправы арміі Напалеона цераз Бярэзіну.

З лекцыямі і гутаркамі аб вялікім подзвігу рускага народа ў 1812 г. навуковыя супрацоўнікі музея Л. Клок, Н. Варатніцкая, Г. Самсонаў выступілі на прадпрыемствах сталіцы — у клубах трактарнага завода, радыёзавода, рабочых швейнай фабрыкі імя Н. К. Крупскай, навучэнцаў рамесна-тэхнічнага вучылішча, выкладчыкаў інстытута ўдасканалення настаўнікаў, завода аўтаматычных ліній і інш.

КОРАТКА

□ Працоўныя братняй Украіны шырока адзначаюць 120-годдзе з дня нараджэння вялікага ўкраінскага кампазітара, дырыжора і этнографа Міколы Лысенкі. Днямі на ўрачыстасць, якая прысвечана знамянальнай даце, выехалі беларускія кампазітары і музыказнаўцы Я. Цікоцкі, Ю. Семяняка, І. Кузняцоў, А. Ракава, Т. Дубкова, а таксама артыст М. Дзянісаў. Спявак прыме ўдзел у канцэртах і выканае творы М. Лысенкі і беларускіх кампазітараў.

□ Добрае сяброўства завязалася паміж вучнямі Песачанскай сярэдняй школы Капыльскага раёна і беларускімі скульптарамі. Скульптар М. Шарэнка падараваў дзецям бюст Янкі Купалы. Нядаўна народны мастак БССР А. Глебаў зрабіў бюст Я. Коласа. Вучні Песачанскай школы атрымалі яшчэ адзін падарунак.

Бюсты народных песняроў устаноўлены ў прасторным вестыбюлі школы.

□ Па ініцыятыве раённага аддзела культуры і райкома камсамола ў вёсцы Мачулішчы — аддзяленні саўгаса «Бобр» Крупскага раёна адкрыта бібліятэка, якая працуе на грамадскіх асновах.

Усяго ў раёне цяпер налічваецца 4 такія бібліятэкі.

□ Дзяржаўны тэатр лялек БССР з поспехам гастраліруе зараз на Магілёўшчыне. Ён паказаў свае спектаклі юным гледачам Крычава, Мсціслаўля, Чэрыкава, Горак.

□ Рабочыя Гомельскага паравознага дэпо сустрэліся нядаўна з артыстамі Чаркаскага ўкраінскага музычна-драматычнага тэатра, які знаходзіцца на гастролях у абласным цэнтры. У цэху госці наладзілі на імправізаванай сцэне — пляцоўцы чыгуначнай платформы — вялікі канцэрт. У праграму яго ўвайшлі ўрыўкі з гастрольных пастановак.

□ У Нова-Барысаве на праспекце Рэвалюцыі закончана будаўніцтва новай музычнай школы. Гэта двухпавярховы будынак строгай архітэктуры з прасторнымі, светлымі класамі для музычных заняткаў здольных хлопчыкаў і дзяўчынак. Тут ёсць вялікая канцэртная зала, пакоі для рэпетыцыйнай работы, бібліятэка музычнай і нотнай літаратуры.

НАВІНЫ КІНО ЗА РУБЯЖОМ

ГДР

У кінагорадзе Бабельсбергу пачаліся здымкі фільма па раману Ганса Фалады «Кожны памірае ў адзіночку». Рэжысёр-пастаноўшчык фільма Фальк Харнак, сцэнарый Р. А. Штэмле.

ФРАНЦЫЯ

Пад кіраўніцтвам акцёра Жоржа Лампена рыхтуецца пастаноўка фільма па раману Жуля Верна «Маціас Шандар». У галоўнай ролі выступіць Луі Журдэн.

* * *

Рэжысёр Абель Ганс пачаў работу над фільмам «Сірано дэ Бержэрак» па п'есе Растана. У галоўных ролях здымаюцца італьянская актрыса Расана Ск'яфіна і амерыканскі акцёр Кірк Дуглас (знаёмы нашаму гледачу па фільму «Падарожжы Адысея»).

* * *

На экраны Парыжа выйшаў фільм «Картуш» рэжысёра Філіпа дэ Брока. У аснову яго пакладзена народная легенда пра высакароднага разбойніка, які грабіў багатых і памагаў бедным. Фільм сустрэты прэсай з захапленнем, яго называюць другім выданнем «Фанфан-Цюльпана». Картуша іграе Жан-Поль Бельмандо, у галоўнай жаночай ролі — Клаўдзіа Кардынале.

АНГЛІЯ

Акцёр лонданскага тэатра «Олд вік» Джон Эйнсворт мае намер паставіць фільм «Негр з Венецыі» па матывах трагедыі Шэкспіра «Атэла». У галоўнай ролі выступіць Лаўрэнс Харвей, знаёмы нам па фільму «Шлях у вышэйшае грамадства». Натурныя здымкі будуць праводзіцца на Кіпры і ў Венецыі.

ІТАЛІЯ

Вядомы італьянскі камедыйны акцёр Ніно Манфрэдзі вырашыў змяніць прафесію і стаць кінарэжысёрам. Яго першы фільм «Цяжкае каханне» будзе пастаўлены па апавяданнях італьянскіх пісьменнікаў Джузепе Берто, Італа Кальвіна, Уго Марэці, Эрноле Паці і Марыо Сальдаці.

ЗША

Рэжысёры Роберт Прэстон і Джэн Сіманз распачынаюць у верасні здымкі фільма пад умоўнай назвай «Увесь шлях дамоў» па раману Джэймса Эйджы «Смерць у сям'і», які атрымаў прэмію Пуліцэра гэтага года. Здымкі будуць праводзіцца ў Нью-Йорку.

* * *

Вядомы галівудскі прадзюсер Дэвід О. Селзнік устанавіў штогадовую ўзнагароду для фільмаў, якія маюць «асаблівую гуманістычную каштоўнасць». У гэтым годзе «Залаты лаўр Дэвіда О. Селзніка» атрымалі сем фільмаў, у тым ліку польскі «Попел і алмаз», італьянскія «Генерал дэла Ровера» і «Маці і дачка», «Мост» (ФРГ) і савецкі «Балада пра салдата».

* * *

У Галівудзе закончана работа над фільмам «Вяртанне містэра Г.» Гэты чарговы сенсацыйны фільм «жахаў» расказвае гісторыю аб... галаве Гітлера, аддзеленай ад цела хірургамі ў бункеры імперскай канцылярыі і змешчанай у спецыяльны апарат, які ўзнаўляе яе нармальную дзейнасць. Пасля ўварвання савецкіх войск у Берлін галаву вывезлі ў Паўднёвую Амерыку, дзе яна павінна была натхняць неафашыстаў розных краін.

З'яўленне гэтага фільма ў бонскай дзяржаве не выклікала вялікага энтузіязму ўрадавых колаў, а заходнегерманскі друк выказвае сваё нездавальненне гэтай кінавыдумкай.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу

АТ 01340

Друкарня выдавецтва «Звязда».